

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra: Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program: Sociální práce

**Studijní obor
(kombinace):** Sociální pracovník

**SPECIÁLNÍ TŘÍDY V PŘEDŠKOLNÍCH
ZAŘÍZENÍCH**
**CLASSES FOR CHILDREN WITH SPECIAL
NEEDS IN PRESCHOOL FACILITIES**

Bakalářská práce: 086FP6KSS63033

Autor:

Karolína Poláková

Podpis:

Adresa:

Ladova 56

460 14, Liberec 17

Vedoucí práce: doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc.

Konzultant: Mgr. Bc. Vladimír Drahoš

Počet

stran	graf	obrázk	tabulek	pramen	příloh
64	14	4	14	20	9 + 1 CD

V Liberci dne: 30.11.2010

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení:
Adresa:

Karolína Poláková
Ladova 56, 460 14 Liberec

Studijní program:
Studijní obor:
Kód oboru:

Sociální práce
Sociální pracovník
750RO22

Název práce:

SPECIÁLNÍ TŘÍDY V PŘEDŠKOLNÍCH
ZAŘÍZENÍCH

Název práce v angličtině:

CLASSES FOR CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS
IN PRESCHOOL FACILITIES

Vedoucí práce:

doc.PhDr. Bohumil Stejskal,CSc.

Termín odevzdání práce:

15. 04. 2009

Bakalářská práce musí splňovat požadavky pro udělení akademického titulu „bakalář“ (Bc.).

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí katedry

Zadání převzal (student): Karolína Poláková

Datum: 28. 02. 2008

Podpis studenta:

Cíl práce:

Cílem praktické části je zjistit postoje rodičů dětí se speciálními potřebami ke speciálním třídám v daném předškolním zařízení.

Základní literatura:

KALOUS, J., VESELÝ, A. *Vybrané problémy vzdělávací politiky*

ŠEĎOVÁ, K., ŠVAŘÍČEK, R. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*

Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení

Rámcový vzdělávací program, Výzkumný ústav pedagogický v Praze

ČERNÁ, M. *Lehké mozkové dysfunkce*. 3. vyd. Praha : Karolinum, 2002.

TOMICKÁ, V., ŠVINGALOVÁ, D. *Vybrané kapitoly k integraci ve školství*. Liberec: Technická univerzita

VÁGNEROVÁ, M.. *Psychologie problémového dítěte předškolního věku*. Technická univerzita Liberec

SAGL, A. *Problémové děti v mateřské škole*. Praha: Portál, 1995.

Prohlášení

Byl(a) jsem seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – kolní dílo.

Berou na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, ať do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Liberci dne: 30. 11. 2010

Karolína Poláková

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji své rodině a svým blízkým za pochopení, péči, obětavost a podporu, kterou mi po celou dobu mého studia poskytovali.

Děkuji také paní editelce mateřské školy Bc. Daně Halberstadtové a všem pedagogickým pracovníkům MŠ za zprostředkování kontaktu na rodiče pro vyplnění dotazníku.

Děkuji panu Mgr. Bc. Vladimíru Drahošovi, konzultantovi bakalářské práce, za čas, zkušenosti a praktické rady, které mi při zpracovávání tématu práce poskytoval.

Velké poděkování a uznání si zaslouží vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Bohumil Stejskal, CSc., za odborné vedení, ústinnou pomoc, podporu a cenné rady, které mi při zpracování této bakalářské práce ochotně poskytoval.

ANOTACE

Speciální třídy v předškolních zařízeních

Resumé

Bakalářská práce se zabývá problematikou vzdělávání dětí se specifickými potřebami ve speciálních třídách. Cílem bylo odpovědět na otázku, zda rodiče a pedagogové podpoří variantu těchto speciálních tříd při mateřské škole.

Teoretická část se zabývá legislativou, integrací dětí s postižením, typy postižení, vzdělávacím plánem ve speciálních třídách a poradenským systémem ve školách. Předmětem zájmu byly děti se speciálními potřebami umístěné ve speciálních třídách, jejich rodiče a pedagogové v daném zařízení. Dalším zájmem bylo zjištění postoj vedoucích pracovníků pedagogicko-psychologických poraden.

Praktická část pomocí vybraných metod zjišťovala konkrétní názory rodičů, pedagogů a vedoucích pracovníků ve speciálním školství.

Přínos práce je zejména získání cenných údajů, názorů rodičů dětí s postižením a postoj pedagogů v procesu speciálního vzdělávání dětí na zpracovávané téma.

Klíčová slova: předškolní, děti, zdravotní znevýhodnění, speciální třída, integrace

SUMMARY

Classes for Children with special needs in preschool facilities

Résumé

This Bachelor work deals with education of children with very specific needs. These children are educated mostly in special classes.

The basic aim of this work was to reply to the question: Will the teachers and parents support this type of classes in the existing Czech nursery schools?

The theoretical part contains legislation, methods of integration of handicapped children, types of handicaps and educational plans in special classes and consultancy systems at schools. The main objects of my research and my interest were children with special needs that are placed in special classes, their teachers and their parents. The next

goal of this work was to recognize statements of the heads of special pedagogical and psychological institutions and consultative places.

The practical part uses the contemporary methods of getting factual parents', teachers' and leading special pedagogical workers' opinions to these questions.

The most important contribution of this work we can find in gaining valued information about subjective parents' statements to special educational methods of handicapped children and educators' positions, too.

Key words: Pre-school, children, health disadvantage / disability/, handicap, special class, integration.

ANNOTATION

Spezielle Klassen in Vorschuleinrichtungen

Resumé

Die Bachelorarbeit befasst sich mit der Problematik der Erziehung von Kindern mit spezifischen Bedürfnissen in speziellen Klassen. Das Ziel war eine Antwort auf die Frage zu geben, ob Eltern und Pädagogen die Variante von diesen speziellen Klassen bei dem Kindergarten unterstützen.

Der theoretische Teil befasst sich mit der Legislative, Integration behinderter Kinder, Behinderungstypen, mit dem Erziehungsplan in speziellen Klassen und mit Schulberatungssystemen. Zum Interessengegenstand wurden die in spezielle Klassen aufgenommenen Kinder mit spezifischen Bedürfnissen, ihre Eltern und Pädagogen. Die weitere Absicht war Stellungen von leitenden Angestellten der Pädagogisch-Psychologischen Beratungsstellen festzustellen.

Im praktischen Teil wurden durch ausgewählte Methode konkrete Meinungen von Eltern, Pädagogen und leitende Angestellten im speziellen Schulwesen festgestellt.

Den Beitrag der Arbeit ist im Erwerb von wichtigen Angaben über subjektive Ansichten von Eltern der behinderten Kinder und über die Stellungen von Pädagogen im Prozess der speziellen Ausbildung von Kindern.

Schlüsselwörter: Vorschul-, Kinder, Gesundheitsbenachteiligung, Handicap, spezielle Klasse, Integration

OBSAH

1	ÚVOD	10
2	TEORETICKÁ ÁST	12
2.1	Základní zákonné normy k tématice bakalářské práce	12
2.1.1	Mezinárodní úmluva o Úmluva o právech dítěte	12
2.1.2	Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod	13
2.1.3	Stavební legislativa	13
2.1.4	Antidiskriminační zákon	14
2.1.5	Tržní legislativa	15
2.2	Socializace jedince s postižením	16
2.2.1	Základní pojmy vymezující pojem oboru podle Mezinárodní klasifikace nemocí	17
2.2.2	Speciální vzdělávání žáků se zdravotním postižením	18
2.2.3	Vzdělávání dětí se zdravotním znevýhodněním a zdravotním postižením	19
2.2.4	Vybrané pojmy z oblasti speciální pedagogiky o integraci	24
2.2.5	Pedagogická integrace	25
2.2.6	Individuální vzdělávací program	26
2.2.7	Rámcový vzdělávací program	27
2.3	Současný vzdělávací systém zaměřený na předškolní vzdělávání	31
2.3.1	Možnosti speciální výchovy a vzdělávání dětí s mentálním postižením v M TM	31
2.3.2	Možnosti speciální výchovy a vzdělávání dětí s jiným zdravotním postižením v M TM ...	31
2.3.3	Předškolní výchova dětí s postižením	31
2.3.4	Speciální poradenství	32
2.3.5	Formy poradenské činnosti a instituce poradenské péče pro M TM	33
3	PRAKTICKÁ ÁST	35
3.1	Cíl a předpoklady práce	35
3.1.1	Cíl práce	35
3.1.2	Předpoklady práce	35
3.2	Použití metody	36
3.3	Charakteristika zkoumaného vzorku	36
3.4	Interpretace výsledků výzkumu	37
3.4.1	Analýza odpovědí z dotazníku pro rodiče dětí z M TM	38
3.4.2	Analýza odpovědí z dotazníku pro pedagogy z M TM	46
3.4.3	Analýza odpovědí na otázky řízeného rozhovoru	53
3.4.4	Fotodokumentace speciálních týdnů ve vybraném předškolním zařízení	56
3.4.5	Vyhodnocení předpokladů	58
3.4.6	Doporučení pro další výzkum	59
3.4.7	Navrhovaná opatření	59
4	ZÁVĚR	61
5	SEZNAM LITERATURY A ZDROJ	62
6	SEZNAM PŘÍLOH	64

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOL (Abecedně řazený)

ADD - Attention Deficit Disorders - syndrom poruchy pozornosti

ADHD - Attention Deficit Hyperaktivita Disorders - syndrom narušené pozornosti spojený s hyperaktivitou

§ - paragraf, symbol je uveden před číslem odstavce (kapitoly) zákona/vyhlásky

CNS - centrální nervová soustava

. - číslo

R - česká republika

SFR - česká a Slovenská federativní republika

EHS - evropské hospodářské společenství

IQ - inteligentní kvocient

IVP - individuální vzdělávací program

LBC - Liberec

LMD - lehká mozková dysfunkce

MKN - mezinárodní klasifikace nemocí

MTM - mateřská škola

M^{MT} - ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MR - mentální retardace

NKS - narušená komunikační schopnost

O1 a O2 - oprávnění a symbol pro osoby s tělesným postižením

Odst. - odstavec

PPP - pedagogicko psychologická poradna

RVP - rámcový vzdělávací program

Sb. - Sbírka zákonů České republiky

SPC - speciální pedagogické centrum

SVP - středisko výchovné péče

TP - tělesné postižení, tělesně postižený (tělově)

Vyhl. - vyhláška

Z. - zákon

ZP - zdravotní postižení, zdravotně postižený

1. ÚVOD

Vzdělávání dětí zdravých a dětí s r zným handicapem je nelehkým, avšak prioritním úkolem celé společnosti. Nejen pedagog, ale také jejich rodiče. Právě děti s postižením mají své specifické potřeby, které by jim měl poskytovat rodič, specializovaný odborník, či specializovaná zařízení. Problematika speciálního vzdělávání je velmi rozsáhlá. Nelze tedy obsáhnout složitost této oblasti v jedné bakalářské práci. K tomu lépe poslouží odborné publikace. Práce je zaměřena na potřebnost speciálních dětí v daném zařízení s přihlédnutím k názoru rodičů a pedagogů.

Téma vlastní práce je ovlivněno můjmi p osobním jako učitelky v mateřské škole se speciálními dětmi. Můj osobní postoj vycházející z praxe je tedy podložen prímou zkušeností.

Tato práce vznikla především díky faktu, že v poslední době je neustálá tendence tyto speciální děti rušit. Bohužel podle mého názoru pouze kvůli finanční nákladnosti těchto dětí. Jelikož jsem pracovala i v běžném typu dětí, myslím si, že výhody i nevýhody mohu subjektivně posoudit. Současný průměrný počet zapsaných dětí v běžném typu dětí je 26. Při tomto počtu je jakákoli integrace problematická. Zejména pokud nejsou nastaveny specifické podmínky, například snížení počtu dětí v běžném typu dětí, nebo nutnost osobního asistenta pro děti s postižením. Domnívám se, že bez splnění těchto základních podmínek je realizace integrace téměř nemyslitelná, nebo bude velmi náročně rovněž pro samotného pedagoga.

Cílem předložené bakalářské práce jsme sledovali, jaký názor má rodičovská a pedagogická veřejnost.

Bakalářskou práci jsme rozdělili na část teoretickou a praktickou. V souladu se zvoleným tématem jsme teoretickou část dále rozlenili do několika kapitol zabývajících se vybranými základními legislativními normami České republiky, zejména částí týkajících se práv a pedagogické péče. V další části uvádíme stručný výběr z odborných publikací týkajících se problematiky postižení, vzdělávání a životního prostředí postižených dětí.

V praktické části jsme zjišťovali konkrétní postoje rodičů, pedagogů a jejich názory na speciální děti a jejich potřebnost. Dále jsme zde uvedli hlavní předpoklady pro zkoumání, použité metody a základní charakteristiky zkoumaného vzorku. Předpoklady, stanovené v praktické části jsme ověřovali na základě analýzy získaných dat pomocí dotazníkového šetření a provedených řízených rozhovorů.

Význam práce je dle našeho názoru v cenných odpovědích právě od rodičů a pedagogů, kteří s dětmi s handicapem flují, starají se o ně, pečují a poskytují jim plnou vzdělávacíinnost.

Zajímavý názor získaný v ízeném rozhovoru a s nímfl se ztotofl ují, byl z jedné pedagogicko psychologické poradny: *š Jsem zastáncem zachováním mořností individuální i skupinové integrace. Myslím si, fl by m ly být zachovány i speciální mateřské –koly. Každému z d tí s postiřlením vyhovuje jiná varianta a výbě r mořností by nem l být redukován.õ*

Domníváme se, fl se d tí ve speciální t íd cítí mén rozdílne, jelikoř jsou zde d tí s r zným postiřlením. Máme zkušenost, fl zdravé d tí si vytvá ejí své vrstevnické skupiny a d tí s handicapem zpo átku nepř íjímají. Vnímají odli–nosti a je na pedagogovi i rodi i, aby postupn odbourával bariéry, p edsudky a vychovával zdravou populaci k ohleduplnosti, empatii a p íjmutí t chto d tí do svého kolektivu.

Za azení dít te do speciální t ídy je pe liv posuzováno a je vřdy se souhlasem pedagogicko-psychologické poradny, i speciáln pedagogického centra.

I kdyř je na–e společnost celkov velmi vysp lá a informovaná, teprve plým osobním setkáváním a nahlédnutím do řivota lidí s handicapem, jsme schopni áste né empatie, tolerance a p íjetí. Nemén d leřit je za ít se setkáváním t chto dvou sv t , a to co nejd íve. Nejlépe tedy jřfl v mateřské –kole. S postupem ásu pak d tí p íjímají v–e snáze a bezprost edn ji.

Pro napln ní stanoveného cíle práce jsme pouřili tyto základní výzkumné metody a techniky: Analýza základních legislativních norem a odborné literatury vztahujících se k tématu bakalářské práce; řet ení a pozorování v míst MTM6 skute ný stav s po ízením fotodokumentace; ízený rozhovor s vedoucími p edstaviteli mateřské –koly a pedagogicko psychologických poraden v Libereckém kraji; Dotazníkové –et ení pro rodi e d tí s handicapem a pedagogy MTM(s pouřitím dotazníku vlastní konstrukce).

2. TEORETICKÁ ÁST

V teoretické ásti bakalá ské práce analyzujeme vybrané základní legislativní normy eské republiky, zejména ásti týkajících se práv, p ed-kolní p ípravy a flivotního prost edí d tí, které jsou zdravotn handicapované. V dal-í ásti uvádíme výb r z odborných publikací týkajících se problematiky postižení, vzd lávání a flivotního prost edí t lesn postižených d tí.

2.1 Základní zákonné normy k tematice bakalá ské práce

Moderní demokratická spole nost, kam bezesporu pat í i eská republika, má spole enskou oblast o-et enu legislativou. K n kterým právním závazk m se R p íhlásila formou p evzetí mezinárodních smluv. N které iny jsou tabu, n které jsou p esn vymezeny, n které jsou pouze doporu eny. Proto jsme tuto ást do bakalá ské práce za adili. Vznik a provoz speciální t ídy i samotné typy integrace jsou také zakotveny v legislativních normách. Prost edí pro integraci e-í rovn fl zákonné normy. Technické bariéry bývají asto p ekáfkou integrace. Uvádíme zde pouze výb r ástí základních zákonných norem, které se p ímo týkají tématu práce. Úplné zn ní n kterých, v bakalá ské práci zmín ných zákonných norem, je v p ílohách práce.

2.1.1 Mezinárodní úmluva ó Úmluva o právech dít te¹

Úmluva o právech dít te vstoupila pro SFR v platnost dnem 6.února 1991. Dle lánku .2 se (1) smluvní státy zavazují respektovat a zabezpe it práva stanovená touto úmluvou každému dít ti nacházejícímu se pod její jurisdikcí bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smý-lení, národnostního, etnického nebo sociálního p vodu, majetku, t lesné nebo du-evní nezp sobilosti, rodu a jiného postavení dít te nebo jeho rodi nebo zákonných zástupc ; (2) smluvní státy u iní v-echna pot ebná opat ení k tomu, aby dít bylo chrán no p ed v-emi formami diskriminace nebo trestání, které vyplývají z postavení, innosti, vyjád ených názor nebo p esv d ení jeho rodi , zákonných zástupc anebo len rodiny. P íjetím této mezinárodní smlouvy se SFR zavázala zajistit d tem ve-kerá práva. V-em d tem, tedy i s handicapem. Proto ji zde uvádíme. (Úplné zn ní je v p íloze .1)

¹ Sd lení . 104/1991 Sb. federálního ministerstva zahrani ních v cí o Úmluv o právech dít te

2.1.2 Ústava České republiky a Listina základních práv a svobod

Ústava České republiky². Zákonná norma vstoupila v platnost 1.ledna 1993, kdy došlo k faktickému rozdělení Česko-Slovenské federativní republiky na dva samostatné státy Českou republiku (ČR) a Slovenskou republiku. Ústava ČR je mimo mezinárodně platné normy nejvyšší zákonnou normou ČR. Musí jí odpovídat všechny nižší zákonné normy státu. Ústavnost zákonných norem posuzuje Ústavní soud v Brně.

Ústava ČR obsahuje Preambuli a 113 článků rozdělených do osmi hlav. Na těchto ustanoveních se nepřímě vztahují všechny ustanovení.

Listina základních práv a svobod³. Zákonná norma vstoupila v platnost za stejných okolností také 1.ledna 1993 a je druhou nejvyšší legislativní normou České republiky. Pouze mezinárodní normy mají vyšší právní váhu.

Listina základních práv a svobod obsahuje Preambuli a 44 článků rozdělených do šesti hlav. Na těchto ustanoveních se přímě i nepřímě vztahují všechny ustanovení. (Úplné znění LZPS je v příloze 2)

2.1.3 Stavební legislativa

Stavební zákon⁴. řeší problematiku stavebního řízení a staveb. Stavební úřad v územním řízení, ve stavebním řízení i při kolaudačním řízení posoudí návrh i stavbu mj., v tom, zda *š vyhovuje obecným technickým požadavkům zabezpečujícím užívání staveb osobami s omezenou schopností pohybu a orientace*). Zjistí-li nedostatky a nesrovnalosti, řízení přeručí a vrátí dokumentaci k doplnění stavebníkovi, určí lhůtu k odstranění zjištěných závad, případně nařídí sankce. Státní stavební dohled zajišťuje ochranu veřejných zájmů, jakož i práv a právem chráněných zájmů právnických a fyzických osob, vyplývajících z tohoto zákona, prováděcích předpisů a zvláštních předpisů ... (například uvedené vyhlášky). Ne vždy se však zákon i vyhláška v praxi dodržuje. Jsou-li v budovách bariéry, je problematická i integrace ZP dle této.

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj ČR č. 398/2009 Sb.⁵ vznikla na základě § 194 zákona č. 183/2006 Sb.-stavební zákon a je nejnovější legislativní normou podrobněji řešící stavební technické požadavky prostředí ZP lidí. Tato vyhláška stanoví (§1, odst.1)

² Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

³ Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁴ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁵ Vyhl. č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb

obecné technické požadavky na stavby a jejich části tak, aby bylo zabezpečeno jejich užívání osobami s pohybovým, zrakovým, sluchovým a mentálním postižením, osobami pokročilého věku, s obtížnými onemocněními, osobami doprovázejícími děti v kočárku nebo děti do tří let (dále jen osoby s omezenou schopností pohybu nebo orientace).

Příloha 1 k této vyhlášce upravuje Obecné technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb.

Příloha 2 k této vyhlášce upravuje Technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání pozemních komunikací a veřejného prostranství.

Příloha 3 k této vyhlášce upravuje Technické požadavky zabezpečující bezbariérové užívání staveb občanského vybavení v částech určených pro užívání veřejností, společných prostor a domovního vybavení bytových domů, upravitelného bytu nebo bytu zvláštního určení a staveb pro výkon práce.

Příloha 4 k této vyhlášce upravuje Symboly (značení nebo prostoru) pro osoby na vozíku, pro osoby se zrakovým postižením, pro osoby se sluchovým postižením, pro osoby doprovázející děti v kočárku a symbol prostoru s pevným pultem. (Úplné znění Vyhlášky č. 398/2009 Sb. je v příloze 3)

2.1.4 Antidiskriminační zákon

Antidiskriminační zákon⁶, Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropských společenství⁷ a v návaznosti na Listinu základních práv a svobod a

⁶ Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)

⁷ Směrnice Rady 76/207/EHS ze dne 9. února 1976 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/73/ES ze dne 23. září 2002, kterou se mění směrnice Rady 76/207/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy, pokud jde o přístup k zaměstnání, odbornému vzdělávání a postupu v zaměstnání a o pracovní podmínky.

Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ.

Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání.

Směrnice Rady 75/117/EHS ze dne 10. února 1975 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se uplatňování zásady stejné odměny za práci pro muže a ženy.

Směrnice Rady 79/7/EHS ze dne 19. prosince 1978 o postupném zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti sociálního zabezpečení.

Směrnice Rady 86/378/EHS ze dne 24. července 1986 o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků.

Směrnice Rady 96/97/ES ze dne 20. prosince 1996, kterou se mění směrnice 86/378/EHS o zavedení zásady rovného zacházení pro muže a ženy v systémech sociálního zabezpečení pracovníků.

Směrnice Rady 86/613/EHS ze dne 11. prosince 1986 o uplatňování zásady rovného zacházení pro muže a ženy samostatně výdělečně činné, v etnické oblasti zemědělství, a o ochraně mateřství.

mezinárodní smlouvy, které jsou součástí právního řádu, blíže vymezuje právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace ve včecích: práva na zaměstnání a přístup k zaměstnání, přístup k povolání, podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, pracovních, smluvních poměrů a jiné závislé činnosti, včetení odměňování, členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů, včetení výhod, které tyto organizace svým členům poskytují, členství a činnosti v profesních komorách, včetení výhod, které tyto veřejnoprávní korporace svým členům poskytují, sociálního zabezpečení, příznání a poskytování sociálních výhod, přístup ke zdravotní péči a jejího poskytování, přístup ke vzdělání a jeho poskytování, přístup ke zboží a službám, včetení bydlení, pokud jsou nabízeny veřejnosti nebo při jejich poskytování.

2.1.5 Česká legislativa

Český zákon⁸. Tento zákon vymezuje tři základní kategorie dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a to § 16 tohoto zákona, které mají nárok na integraci a další postupy spojené se začleněním těchto osob do vzdělávacího procesu.

Zdravotní postižení je pro účely tohoto zákona: Mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souhrnné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování.

Zdravotní znevýhodnění je pro účely tohoto zákona: Zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehké zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání

Sociální znevýhodnění je pro účely tohoto zákona: Rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, náježděná ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, postavení azylanta a ústředníka řízení o udělení azylu na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Vyhláška .72/2005 Sb.⁹ e-í, kdo a jakým způsobem i rozsahem služeb vymezuje specifické vzdělávací potřeby dětí a žáků a studentů a doporuuje včazení jedinců do integračního procesu ve čkolských zařízeních.

Směrnice Rady 2004/113/ES ze dne 13. prosince 2004, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s muži a ženami v přístupu ke zboží a službám a jejich poskytování.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/54/ES ze dne 5. července 2006 o zavedení zásady rovných příležitostí a rovného zacházení pro muže a ženy v oblasti zaměstnání a povolání.

⁸ Zákon .563/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzdělávání (český zákon)

⁹ Vyhláška .72/2005, o poskytování poradenských služeb ve školách a čkolských zařízeních

Vyhláška .73/2005 Sb.¹⁰, následně upravuje podporná opatření při vzdělávání těchto žáků a stanovuje rámcovou podobu individuálního vzdělávacího plánu. (Úplné znění Vyhlášky .72/2005 Sb. a Vyhlášky .73/2005 Sb. je v příloze 4 a 5)

2.2 Socializace jedince se zdravotním postižením^{11 12 13 14 15 16}

Jednou z nejpodstatnějších částí životní cesty je právě začlevení se do společnosti, nalezení své životní role a především pocit příslušnosti. Potěba vrstevníků, společenských interakcí by měla být naplněna každého z nás. Pokud je někomu tato potřeba z jakéhokoli důvodu odepřena, dochází k velkým psychickým deprivacím, nerozvíjení osobnosti a k pocitu osamění.

Smyslem socializace není jen sociální adaptace nebo konformní šplýnutí se skupinou, ale především humanizace jednotlivce, tj. plnění. Nejde tedy o pouhé vazení jedince do společenských vztahů. Socializaci můžeme chápat jako cíl společenského působení na jedince podmíněnou jeho individuální schopností socializace, tj. sociabilitou. Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Realizuje se hlavně sociálním učněním, sociální komunikací a interakcí, i nátlakem.

Nejvyšším stupněm socializace člověka se speciálními vzdělávacími potřebami je integrace, tj. naprosté a bezproblémové zapojení do běžné intaktní společnosti.

Znevýhodněný člověk byl schopen se vyrovnat se svým postižením, spolupracuje vzájemně s jedinci bez postižení, vytváří takové hodnoty, které intaktní společnost uznává jako významné a potřebné.

¹⁰ Vyhláška .73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

¹¹ MICHALOVÁ, Z. *Speciální pedagogika 1.díl*. TU Liberec 2006. ISBN 80-7372-109-0

¹² MICHALOVÁ, Z. *Speciální pedagogika 2.díl*. TU Liberec 2008. ISBN 978-80-7372-376-7

¹³ VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha 2008. ISBN 978-80-7367-414-4

¹⁴ SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

¹⁵ PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1.vyd. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6

¹⁶ PETÁTOVÁ I., TOMICKÁ V. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. Liberec: TUL, 2007. ISBN 978-80-7372-268-5

2.2.1 Základní pojmy vymezující pojem oboru podle Mezinárodní klasifikace nemocí

1.vada (defekt) = ztráta či abnormalita v psychologické, anatomické nebo fyziologické struktuře či funkci

2.postižení = omezení nebo nedostatek (vyplývající z defektu) schopnosti vykonávat určitou činnost způsobilou s ostatními nebo v rozsahu považovaném za normální pro lidskou bytost

3.postižený = takový jedinec, který trpí nějakým druhem tělesného, duševního, cizího či smyslového poškození, které mu bez speciální pomoci více méně znemožňuje splnit požadavky běžného vzdělávacího procesu a provozu

4.handicap = záporný důsledek postižení na činnost jedince, znevýhodnění. Zasahuje jednak kvalitu i kvantitu činnosti samotné, jednak postavení a sociální vztahy jedince

5.handicapovaný žák = takový žák, který na základě svého postižení je znevýhodněn ve školní práci, výkonnostní a v sociálních vztazích

Vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, tzv. speciální vzdělávání se uskutečňuje dle Vyhlášky MŠMT ČR č. 72/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků a studentů mimořádně nadaných ze dne 9.2.2005. Tato vyhláška vychází z §7 odst.3, §19, §23 odst.3, §26 odst.4 a §56 zákona 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Speciální vzdělávání se uskutečňuje s pomocí podpůrných opatření, která jsou odlišná nebo jsou poskytována nad rámec individuálních pedagogických a organizačních opatření spojených se vzděláváním žáků stejného věku ve školách, které nejsou samostatně zřízené pro žáky se zdravotním postižením, tzn. v tak zvaných běžných školách. Předpokladem realizace speciálního vzdělávání je zjištění rozsahu a závažnosti poskytování speciálních vzdělávacích potřeb u konkrétního žáka na základě speciálně-pedagogického, případně psychologického vyšetření školským poradenským zřízením (PPP, SPC, SVP). Jejich rozsah a závažnost je dle rozhodnutí takového žáka do režimu speciálního vzdělávání.

Podp rnými opat eními p i speciálním vzd lávání rozumíme využití speciálních metod, postup , forem a prost edk vzd lávání, kompenza ních, rehabilita ních a u ebních pom cek, speciálních u ebnic a didaktických materiál , za ízení p edm t speciáln pedagogické pé e, poskytování pedagogicko-psychologických slufleb dle Vyhlá-ky 72/2005 Sb. O poskytování poradenských slufleb ve -kolách a -kolských poradenských za ízeních, zaji-t ní slufleb asistenta pedagoga dle §2 odst.2 písm.f) zákona 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících, snížení po tu flák ve t íd , odd lení i studijní skupin i jinou úpravu organizace vzd lávání zohled ující speciální vzd lávací pot eby fláka.Nejvy-í míra t chto uvád ných podp rných opat ení v etn p ípadn pot ebného vzd lávání ve speciálních -kolách náleží flák m s t flkým zdravotním postiflením(flák s t flkým zrakovým a sluchovým postiflením, t flkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepým, se soub fným postiflením více vadami, s artismem, s t flkým t lesným nebo t flkým i hlubokým mentálním postiflením).Krom toho se speciální vzd lávání poskytuje i flák m za azeným do -kol z ízených p i -kolských za ízeních pro výkon ústavní i ochranné výchovy (Zákon . 109/2002 Sb. o výkonu ústavní i ochranné výchovy ve -kolských za ízeních a o preventivn výchovné pé i ve -kolských za ízeních a o zm n dal-ích zákon , ve zn ní nálezu Ústavního soudu uve ejn ného pod . 476/2004 Sb. a zákona 563/2004 Sb.).

2.2.2 Speciální vzd lávání flák se zdravotním postiflením

Je zaji-ováno:

- a) formou individuální integrace** - flák se touto formou vzd lává p ednostn v b fné -kole, pokud to odpovídá jeho pot ebám a moflnostem a podmínkám a moflnostem -koly nebo v p ípadech hodných zvlá-tního z etele ve speciální -kole ur ené pro fláky s jiným druhem zdravotního postiflení.
- b) formou skupinové integrace** ó flák se vzd lává ve t íd , odd lení nebo studijní skupin z ízené pro fláky se zdravotním postiflením v b fné -kole nebo ve speciální -kole ur ené pro fláky s jiným druhem zdravotního postiflení
- c) ve -kole samostatn z ízené pro fláky se zdravotním postiflením**, v tzv. speciální -kole
- d) kombinací vý-e uvedených forem pod písmenem a-c**

2.2.3 Vzdlávání dítí se zdravotním znevýhodněním a zdravotním postižením

Dítí s tělesným postižením

Problematikou dítí s tělesným postižením, jejich výchovou, vzdláváním se zabývá somatopedie. Mezi osoby se zdravotním postižením zahrnujeme jak jedince s tělesným postižením, tak nemocné a zdravotně oslabené.

Tělesné postižení je trvalá nebo přetrvávající nápadnost pohybových schopností s trvalým nebo podstatným působením na oblast kognitivní, psychickou i sociální. Příčinou jsou poškození nosného nebo podpůrného aparátu nebo jiná organická poškození.

Tělesná postižení dělíme na vrozená a získaná. Jedinci s postižením potřebují pedagogickou podporu v případech tělesných a kombinovaných postižení, při integraci do intaktní společnosti, při volbě povolání, při přechodu k samostatnému bydlení. Pedagogickou pomoc potřebují též děti chronicky nemocné a s progresivním průběhem nemoci.

Tělesné postižení se může projevit pohybovým defektem nebo tělesnou deformací. Pohybové postižení může řádným způsobem ovlivnit soběstačnost a nezávislost člověka. Jeho důsledkem bývá omezení možnosti získat potřebné zkušenosti. Tělesná deformace představuje značnou sociální zátěž. Péče o jedince s tímto postižením má komplexní charakter.

Dítí se zrakovým postižením

Touto problematikou se zabývá tzv. tyflogedie (vedle ní tzv. oftalmopedie, nově se zavádí pojem komprehenzivní tyflogedie), a to výchovou, vzdláváním a rozvojem osob s tělesným zrakovým postižením.

U zrakových vad vymezujeme typy a stupně. Vyšetření by měla probíhat pokud možno v klidném prostředí za optimálních světelných podmínek. Čím dříve dítě ztratí zrak, tím méně má vyvinutých zrakových+

představ, které usnadní lepší chápání pojmů, orientaci v prostoru, pomáhají smyslovému vnímání. Z tohoto důvodu je výhodnější, půjde-li jedinec o zrak v pozdějším věku. Závažnost defektu závisí mimo jiné i na míře zrakové ostrosti (vizu). Nejastěji příčinou vzniku zrakových vad jsou dědičné faktory, vrozené vady, nedonošenecká retinopatie apod.

Při vzdlávání se rozhoduje o typu školy podle závažnosti zrakové vady a jejího vývoje, i když se snažíme dát dítěti přirozenou šanci na vzdlávání v rámci většinové populace

a preferujeme jako integrativní zařazení. Při integraci je však třeba dodržovat přijatelné podmínky pro žáka, které budou podnícovat jeho další vývoj.

Závažné zrakové postižení je příčinou omezení v oblasti orientace, vede k senzorické deprivaci. Toto postižení může mít různý charakter a z toho vyplývá i omezení jednotlivých psychických funkcí. Vývoj zrakově postiženého dítěte bývá nejvíce ovlivněn v raném věku, kdy není rozvinuta řeč. Zrakové postižení je sociálně relativně dobře přijímáno.

Dítě se sluchovým postižením

Oblastí dítěte postiženého sluchovou vadou se zabývá surdopedie, tj. péče, vzdělávání a výchova sluchově postižených.

Typy sluchových vad:

Převodní (při poruše ústrojí převodního je postiženo převážně slyšení hlubokých tónů, porucha je kvantitativní a postižený slyší ve zmenšené síle (intenzitě).

Percepční - dochází k ní při poškození vnitřního ucha. Postihuje slyšení vysokých tónů. Jde o kvalitativní poruchu, nebo jedinec nepatrně rozeznává určitě hlásky a tím i obsah slov. Lépe slyší hlasitou, problémy má se slyšením šepťaného.

Sluchové vady a jejich hloubka jsou posuzovány podle vzdálenosti, ze které jedinec slyší. Po audiometrickém vyšetření se ztráta sluchu vyjadřuje a vyjadřuje jednotkou intenzity zvuku, označujeme jako decibel (dB). Za normu se považuje 0-25 Db. Komunikace sluchově postižených se děje mnoha formami. Mezi ně patří ústní řeč, psaná forma řeči, odezírání, daktylotika a artikulační znaky, znakový jazyk a znaková řeč, totální komunikace. Technické pomůcky pro sluchově postižené především umožní užívat kompenzovat sluchovou poruchu diagnostikovanou ve středním nebo vnějším uchu.

Příčinou komunikačního handicapu bývá postižení sluchu nebo řeči. Prelingválně vzniklé sluchové postižení může zásadním způsobem ovlivnit psychický vývoj takto znevýhodněného dítěte, vhodným komunikačním prostředkem je pro něj znakový jazyk. Postlingválně ohluhlí mohou využívat odezírání. Vývoj prelingválně sluchově postižených dětí je nejvíce zatížen v batolecím a předškolním věku, tj. v době, kdy se za normálních okolností rozvíjí řeč.

Dítě s mentální retardací

Touto problematikou se zabývá oblast speciální pedagogiky-psychopedie.

Jedná se o stav zastaveného i neúplného duševního vývoje, který je zvláště charakterizován narušením dovedností, které přispívají k celkové úrovni inteligence, tj. poznávacích, řečových, pohybových a sociálních schopností. Retardace se může vyskytnout společně s jakoukoli jinou duševní nebo tělesnou poruchou. Mentálně retardovaní jedinci mohou být postiženi celou řadou duševních poruch.

Hlavní znaky MR: nízká úroveň rozumových schopností, která se projevuje zejména nedostatečným rozvojem myšlení, omezenou schopností učení a následkem toho i obtížnější adaptací na běžné životní podmínky. Postižení je vrozené a trvalé. Z hlediska výskytu jde zhruba o 3-4% populace.

Stupně MR podle MKN-10

F70 Lehká MR(50-69), F71 Středně těžká MR(35-49), F72 Těžká MR(20-34) F73, Hluboká MR(0-19)

Mentálně postižení lidé potřebují celoživotní vedení a podporu v učení. Mimořádný význam má pro lidi s ment. postižením podpora v rozvoji dovedností. Pokud je dostupná ranná péče, vyhovující vzdělání, příprava na zaměstnání a další podpůrné služby v dospělosti, může mnoho lidí s MR vést nezávislý život v běžné společnosti.

Mentální retardace je souhrnné označení vrozeného defektu rozumových schopností. Příčinou je porucha CNS. Hranicí mentální efektivity je IQ 70, tj. 70% normy. Dleřitý je stupeň mentální retardace, tj. zda jde o lehké, středně těžké, těžké i hluboké mentální postižení. Kvalitativní hodnocení zahrnuje posouzení míry využitelnosti zachovaných intelektových schopností. Mentální postižení je trvalé, ve které terapeutické metody slouží především podpoře přijatelného rozvoje těchto jedinců. Lidé postižení mentální retardací bývají ve větší míře závislí na společnosti.

Děť s poruchami pozornosti a vnímání (dítě s poruchou učení)

ADD (Attention Deficit Disorders - syndrom poruchy pozornosti), ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorders - syndrom narušené pozornosti spojený s hyperaktivitou)

Právě tyto syndromy bývají nejčastěji spojeny specifické poruchy učení, protože narušená pozornost a schopnost soustředění mají při osvojování si základních školských dovedností zásadní vliv. Syndrom ADHD je charakteristický navíc specifickou poruchou chování, která vyplývá z hyperaktivních projevů.

Dříve používaný název LMD (Lehká mozková dysfunkce). LMD je označení pro řadu projevů dítěte na bázi strukturálních změn CNS, je-li se odchylují od běžné normy.

Jeví se tak jako nezvyklé, nápadné a zvláštní (nápadně nevyrovnaný vývoj intelektových schopností, nápadnosti a poruchy v dynamice psychických procesů, hyperaktivita nebo hypoaktivita, nesoustředěnost, malá vytrvalost, impulzivita, přetoknost, výkyvy nálad a duševní výkonnosti, tělesná neobratnost, poruchy vnímání apod.)

Právě zklidnění a zachování pravidelnosti a rytmu ve všech činnostech je základním předpokladem úspěchu při jejich výchově, vzdělávání a rozvoji jedince s různými deficity. Zejména hyperaktivní děti mívají ve škole značné problémy, stávají se často problémem pro učitele a vychovatele a nesprávný přístup ze strany pedagogů, ale i rodičů může situaci více komplikovat. Mimořádně důležitá je spolupráce s rodinou

Dítě s poruchou řeči

Problematikou dětí s poruchami řeči se zabývá oblast speciální pedagogiky-logopedie.

Téma narušené komunikační schopnosti je nutné uvést definicemi pojmů: jazyk, řeč a mluva.

Pojmem jazyk označujeme souhrn sdělovacích prostředků používaných ve společenské skupině (národ, menšina, sociální skupiny), řečí pak rozumíme schopnost užívat verbální i neverbální jazykové prostředky v komunikaci a interakci, mluva je způsob užívaní řeči, včetně emocionálního zabarvení.

Je důležité diferencovat pojmy vada řeči a porucha řeči, narušení komunikačního procesu. Celou změnu terminologické roznorodosti pomáhá v současné době ujednotit termín narušená komunikační schopnost (NKS).

Z logopedického hlediska lze při vymezování NKS brát v úvahu různé kritéria, např. vývojová, fyziologická, terapeutická, lingvistická, komunikačního záměru, způsobu a průběhu komunikace, etiologického a časového hlediska, klinického obsahu, v domění poruchy a její manifestace.

Pozornost je směřována do těchto oblastí: prevence, diagnostika, terapie.

Dítě s poruchou chování

Poruchy chování jsou charakteristické takovými projevy jedince, které se vymykají přirozenému chování dané v biologické a sociokulturní skupině.

Problémy spojené s přizpůsobivostí v běžném sociálním prostředí, respektováním autorit a obecně přijímaných pravidel společenského soužití bývají zahrnuty pod pojem poruchy chování a v rámci speciální pedagogiky spadají do oblasti etopedie.

Při diagnostice poruch chování je potřeba postupovat s opatrností a diferencovat poruchy, které odlišují sociální a psychicky podmíněné poruchy chování od specifických poruch chování, které zapíínají například syndrom ADHD, nebo od přirozených výkyvů v chování typických pro některá vývojová období.

Nestandardní odchylky od akceptovatelných projevů chování jsou označovány termínem sociální deviace. Poruchy chování mohou mít širokou škálu projevů (zlovyky, lhaní, krádeže, záškoláctví, útoky, toulání, agresivita a šikanování, patologické závislosti..)

Posuzování, na kterých projevech chování může být velmi subjektivní a citlivé. To, co například jeden učitel považuje za drzost a vzdorovitost, nebo dokonce agresivitu fláka, hodnotí druhý jako formu asertivního chování. Hranice mezi asertivitou a agresivitou je do velké míry kulturně podmíněná.

Dítě s více vadami

V praxi se můžeme často setkat s kombinací dvou a více různých vad nebo poruch. Jde o natolik různorodou skupinu znevýhodnění, že prakticky není možné vytvořit jednotný klasifikační systém. Používají se pojmy kombinované postižení, postižení více vadami, vícenásobné postižení. Kombinace několika druhů postižení bývají například vrozenými genetickými anomáliemi, někdy se projevují formou souboru mnoha příznaků - tedy syndrom (Downův syndrom, Turnerův syndrom..)

- Kombinace s mentálním postižením
- Kombinace mentálního postižení s tělesným nejčastěji u dětské mozkové obrny (DMO)
- Kombinace se smyslovými vadami, tj. kombinace mentálního postižení a smyslových vad - Downův syndrom.
- Kombinace zrakové a sluchové vady - hluchoslepoty.
- Kombinace s poruchami chování atd.

Dítě s autismem

Pervazivní vývojové poruchy závažným a komplexním způsobem poškozují psychický vývoj.

Dětský autismus je vzácnou vrozenou poruchou, která postihuje častěji chlapce. Základními symptomy autismu je porucha socializace, narušení kognitivních schopností, porucha komunikace, odlišnost emočního prožívání a z toho vyplývající nápadnosti v chování. Typické projevy autistického dítěte bývají sociálně uzavřené. Prognóza autismu není příliš dobrá. Většinou je nezbytná celoživotní péče rodiny i instituce. Kromě autismu

existují i další poruchy tohoto typu, například Aspergerův syndrom. Termín pervazivní znamená pronikající celou osobností člověka.

V rámci pervazivních vývojových poruch variují projevy postižení triády (tzn. narušení v oblasti sociální interakce, komunikace a imaginace) od takřka úplné absence některých dovedností až po lehké, spíše kvalitativní odchylky. Ačkoli je triáda symptomů pro všechny PAS společná, míra a způsob její manifestace je individuální v závislosti na konkrétním jedinci a typu pervazivní vývojové poruchy.

Podle desáté revize Mezinárodní klasifikace nemocí (1996) mezi pervazivní vývojové poruchy patří: dětský autismus, atypický autismus, Rettův syndrom, jiná disintegrační porucha v dětství, hyperaktivní porucha v dětství, hyperaktivní porucha s mentální retardací a stereotypními pohyby, Aspergerův syndrom, jiné pervazivní vývojové poruchy, pervazivní vývojová porucha nespecifikovaná.

Lidé s autismem komunikují nejlépe v takovém prostředí, které je chápe a rozumí jejich potřebám, kde se cítí bezpečně a spokojeně. To vyžaduje spolupráci všech, kteří jsou zainteresováni na výchovu a vzdělávání jedince s autismem.

V rámci školní výuky by měli učitelé realizovat komunikaci s jedincem s pervazivní poruchou dle jeho aktuálních potřeb pomocí trojrozměrných předmětů, dvojrozměrných ilustrací (obrázky, fotografie, kresby, psaným i tištěným slovem).

2.2.4 Vybrané pojmy z oblasti speciální pedagogiky - Integrace

Integrace: Jedná se o poměrně široký pojem, v němž se uplatňuje řada aspektů filosoficko-etických, ekonomických, legislativních, zdravotních, sociálních, právních, psychologických, pedagogických a jiných.

Světová zdravotnická organizace WHO (1976) charakterizuje integraci jako sociální rehabilitaci, schopnost postižené osoby podílet se objektivně na společenských vztazích. Integrace je stav, kdy se zdravotně postižený jedinec vyrovnal se svou vadou, fluje a spolupracuje s nepostiženými, prokazuje výkony a vytváří hodnoty, které společnost intaktních uznává jako rovnocenné, společensky významné a potřebné.

Integrace znamená plné začlenění a splynutí postiženého se společností. Předpokládá samostatnost, nezávislost jedince, jenž nevyžaduje žádné ohledy nebo výjimečné přístupy ze strany prostředí. Jedná se o komplexní jev, jehož aplikace nalezneme v oblasti integrace osobnosti, integrace sociální, kulturní, pedagogické i profesní pracovní.

Jednoznačná charakteristika je komplikovaná, protože v rozboru integrace je nutné uplatnit řadu aspektů filosoficko-etických, biologicko-zdravotních, psychologických, sociálních vztahových, pedagogických a kulturních, ekonomických, politických, právních

Je komplikována tím, že se nevztahuje jen k aktuálnímu stavu, ale jde o proces dalšího pozitivního i negativního rozvoje tohoto stavu - tzn. jde o permanentně otevřený a měnící se stav.

2.2.5 Pedagogická integrace

Ve všech případech integraci dítěte jde především o pozitivní integraci. Integrace, která má ve svém důsledku přínos pro samotného jedince ale i ostatní.

Pedagogickou integraci je nutné sledovat v komplexu podmínek, vztahů a měry integrace: dítě s postižením, zdravého dítěte, rodiny, školy, učitele, společnosti.

Aby byla integrace skutečně pozitivní je důležité zvažovat klady i zápory každé integrace. Především kladné integraci napomáhá nejen empatie pedagoga a kolektivu, ale i legislativní ukotvenost (práva a povinnosti) integrace.

Při integraci dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd je povinností školy z hlediska normativu na toto dítě vypracovat individuální vzdělávací plán. Podkladem pro zpracování IVP je tzv. integrační zpráva, kterou na základě diagnostiky vydává odborné pracoviště - Pedagogicko-psychologická poradna nebo speciálně-pedagogické centrum.

Odborný posudek- integrační zpráva musí obsahovat, zda je zdravotní postižení dítěte takového druhu a stupně, že by jej opravovalo k zařazení do speciální školy. IVP je závazný pracovní materiál, který má charakter smlouvy mezi všemi zúčastněnými a v něm je akcentován především zájem dítěte. Vyžaduje vzájemnou spolupráci všech zainteresovaných: učitele školy, učitele, pracovníka provádějícího diagnostiku a reedukaci, rodiče i dítěte.

Při úvaze o integraci je nutné brát v úvahu vnější podmínky integrace (např. počet dětí ve třídě, bezbariérovost) a vnitřní podmínky integrace (vycházející z individuálních zvláštností jedince s postižením, včetně druhu a stupně, tj. hloubky postižení).

Podmínky pedagogické integrace mají hledisko: ekonomické, pedagogické, psychosociální, legislativní, personální.

Míra integrace u tělíska a tělíského zdravotního postižení má 3 stupně :

- Místní podmínky s postižením se vzdělávají ve stejné budově jako děti nepostížené
- Sociální výchova a vzdělávání se uskutečňuje v odlišných prostorách, ale dochází k poměrně bohatému pravidelnému kontaktu dětí s postižením a dětí nepostížených
- Funkční podmínky postižené a nepostížené navštěvují společnou tělocvičnu (tělocvičnu) a jsou zařazovány do skupin s nepostíženými dětmi, působí v zásadě u stejné osnovy a vzdělávací standardy jsou stejné.

2.2.6 Individuální vzdělávací plán tělíského (IVP)

Základním dokumentem při integraci je integrační zpráva s individuálním vzdělávacím plánem, která vychází z doporučení tělíského poradenského zařízení, tj. speciálního pedagogického centra (dále jen SPC) nebo pedagogicko psychologického poradny (dále jen PPP) .

Individuální vzdělávací plán (dále jen IVP) vychází ze tělíského vzdělávacího programu tělíského tělíského, závěrů speciálního pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření tělíským poradenským zařízením, popřípadě doporučení praktického nebo odborného lékaře nebo tělíského odborníka a vyjádření zákonného zástupce tělíského nebo tělíského tělíského

IVP se vypracovává za spolupráce tělíského tělíského, tělíského poradenského zařízení a zákonného zástupce tělíského nebo tělíského tělíského. Při naplňování IVP je nezbytná spolupráce tělíského se speciálními vzdělávacími potřebami a u tělíského tělíského, zákonného zástupce a poradenského pracovníka ze tělíského poradenského zařízení. Záleží na osobnosti u tělíského, jak zvládne motivovat kolektiv dětí k přirozené pomoci, ohledům, snášenlivosti a kamarádství ke svému spolužákovi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tělíská poradenská zařízení poskytují poradenskou pomoc, pomáhají s IVP a stanovují míru podpůrných opatření, která jsou dle rozsahu speciálních vzdělávacích potřeb tělíského .

Na základě integrační zprávy a IVP musí být integrace dotována podpůrnými opatřeními (speciální metody, postupy, formy a prostředí vzdělávání) a zvláště materiálními (speciální učebnice a speciální didaktické, rehabilitační a kompenzační učební pomůcky) i personálními opatřeními (speciální pedagog, popř. asistent pedagoga nebo osobní asistent, snižený počet dětí ve třídě), tj. zajištění integrace po stránce

odborné, organizační a ekonomické.

Speciální pro-kolení potřeby uitelů různých typů škol, poradenská péče je nutná pro rodiče těchto dětí i pro děti samotné. Při poradenské pomoci je možno využívat například speciálních pedagogických center, pedagogicko psychologických poraden, případně středisek rané péče, které rovněž za integrovaným dětem mohou dojíždět a metodicky vést rodiče a pracovníky uitelů.

2.2.7 Rámcový vzdělávací program¹⁷

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje hlavní *pokyny, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku*. Pravidla se vztahují na pedagogické instituce ve vzdělávacích institucích zařízených do škol a školských zařízení. Jsou závazná pro předškolní vzdělávání v mateřských školách, v mateřských školách s programem upraveným podle speciálních potřeb dětí a v případech těchto základních škol.

RVP PV stanovuje elementární vzdělávací základ, na který může navazovat základní vzdělávání, a jako takový představuje zásadní východisko pro tvorbu školních vzdělávacích programů i jejich uskutečnění.

RVP PV určuje *společný rámec*, který je třeba zachovávat. Je *otevřený pro školu, učitele i pro děti* a vytváří tak podmínky k tomu, aby každá škola, resp. pedagogický sbor, jakákoli odborná pracovní skupina, profesní sdružení i každý jednotlivý pedagog mohli - za předpokladu zachování společných pravidel - vytvářet a realizovat svůj vlastní školní vzdělávací program.

S platností nového školského zákona se RVP PV stává dokumentem smírodatným nejen pro *nositele* předškolního vzdělávání (pro pedagogy), ale také pro *organizátory* vzdělávacích institucí i jejich *odborné a sociální partnery*.

Hlavní principy RVP PV

RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými pokyny souasně kurikulární reformy:

- akceptoval pirozená vývojová *specifika* dětí předškolního věku a dle sledného promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání

¹⁷ <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

- umožil oval rozvoj a vzd lávání *kafldého jednotlivého dít te v rozsahu jeho individuálních mofností a pot eb*
- zam oval se na vytvá ení *základ klí ových kompetencí* dosaflitelných v etap p ed-kolního vzd lávání
- definoval *kvalitu p ed-kolního vzd lávání* z hlediska cíl vzd lávání, podmínek, obsahu i výsledk , které má p iná-et
- zaji- oval *srovnatelnou pedagogickou ú innost* vzd lávacích program vytvá ených a poskytovaných jednotlivými mate skými -kolami
- vytvá el prostor pro *rozvoj r zných program a koncepcí* i pro individuální profilaci kafldé mate ské -koly
- umožil oval mate ským -kolám vyuflívat *r zných forem i metod* vzd lávání a *p izp sobovat vzd lávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, mofnostem a pot ebám*
- poskytoval rámcová kritéria vyuflitelná pro *vnit ní i vn j-í evaluaci* mate ské -koly i poskytovaného vzd lávání.

P ed-kolní vzd lávání v systému vzd lávání a jeho organizace

Zákonem o p ed-kolním, základním, st edním, vy-ím odborném a jiném vzd lávání (-kolským zákonem) se p ed-kolní vzd lávání stává legitimní sou ástí systému vzd lávání. P edstavuje po áte ní stupe ve ejného vzd lávání organizovaného a ízeného pofladavky a pokyny MTMMT.

Koncepce p ed-kolního vzd lávání je založena na cíli: *orientuje se k tomu, aby si dít od útlého v ku osvojovalo základy klí ových kompetencí a získávalo tak p edpoklady pro své celoflivotní vzd lávání, umožl ující mu se snáze a spolehliv ji uplatnit ve spole nosti znalostí.*

P ed-kolní vzd lávání je institucionáln zaji- ováno mate skými -kolami (v etn mate ských -kol s upraveným vzd lávacím programem). Mate ská -kola je legislativn zakotvena v rámci vzd lávací soustavy jako *druh -koly*.

P ed-kolní vzd lávání se organizuje pro d ti ve v ku zpravidla *od t í do -esti (sedmi) let.*

Mate ská -kola se organiza n d lí na t ídy. Do t íd je mofno za azovat d ti stejného i r zného v ku a vytvá et t ídy v kov homogenní i v kov heterogenní.

Stejně tak je možno do té doby, kdy mateřské školy –kol začnou dít se speciálními vzdělávacími potřebami a vytvářet podmínky integrované.

Úkoly pedagogického vzdělávání

Úkolem institucionálního pedagogického vzdělávání je *doplnovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a plynulých podmínek jeho aktivnímu rozvoji a učení*. Pedagogické vzdělávání má smyslné *obohacovat denní program dítěte a poskytovat dítěti odbornou péči*.

Pedagogické vzdělávání má *usnadňovat dítěti jeho další životní i vzdělávací cestu*.

Důležitým úkolem pedagogického vzdělávání je vytvářet dobré *podklady pro pokračování ve vzdělávání* tím, že budou *maximálně podporovány individuální rozvojové možnosti dítěte*.

Pedagogické vzdělávání má *plnit i úkol diagnostický, zejména ve vztahu k dítěti, kterému se speciálními vzdělávacími potřebami (dítětem s nerovnoměrnostmi ve vývoji, dítětem se zdravotním postižením) má také poskytovat vlastní speciální pedagogickou péči*.

Specifika pedagogického vzdělávání, metody a formy práce

Pedagogické vzdělávání se maximálně *přizpůsobuje* vývojovým fyziologickým, kognitivním, sociálním a emocionálním potřebám dětí této věkové skupiny a dbá, aby tato vývojová specifika byla při vzdělávání dítěte v plné míře respektována.

Vzdělávání má být *dále sledně vázáno k individuálně rozdílným potřebám a možnostem jednotlivých dětí*, včetně vzdělávacích potřeb *specifických*.

Takovéto pojetí vzdělávání umožní *ještě vzdělávat společně v jedné třídě děti bez ohledu na jejich rozdílné schopnosti a učební podklady*.

Rozvojové podklady a možnosti dítěte *vyžadují uplatňovat* v pedagogickém vzdělávání *odpovídající metody a formy práce*. Vhodné jsou metody *profilového a kooperativního učení* *hrou a činností* dítěte.

V pedagogickém vzdělávání by mělo být uplatňováno *situace učení, spontánní sociální učení* na principu *přirozené nápodoby*.

V pedagogickém vzdělávání by měly být uplatňovány *aktivní spontánní i řízené, vzájemně provázané a vyvážené*. Specifickou formou pro pedagogické vzdělávání v podmínkách mateřské školy, je *didakticky zacílená činnost, která je pedagogem přímo nebo nepřímo motivovaná*. Tyto činnosti mohou probíhat *zpravidla v menší skupině i individuálně*.

Didaktický styl vzdělávání dle ní v mateřské škole by měl být založen na principu *vzdělávací nabídky, na individuální volbě a aktivní účasti dítěte*.

V předškolním vzdělávání je třeba uplatňovat *integrovaný přístup*. Vzdělávání by mělo probíhat na základě *integrovaných bloků*, které nerozlišují švzdělávací oblasti a šslofky.

Při tvorbě a realizaci vzdělávací nabídky jsou využívány metody a prostředky *specifických didaktik* jednotlivých oborů výchovně vzdělávacích činností (metodik).

Cíle předškolního vzdělávání

RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi:

- *rámcové cíle* o vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání
- *klíčové kompetence* o představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání
- *dílčí cíle* o vyjadřují konkrétní záměry pro šlůející té které vzdělávací oblasti
- *dílčí výstupy* o dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají

Tyto cílové kategorie jsou těsně provázané a vzájemně spolu korespondují. *Systematické sledování a naplňování stanovených záměrů v běžné každodenní praxi by mělo spolehlivě vést k dosahování výstupů.*

Rámcové cíle

Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo *jedinec, nou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na něj běžně kladeny a zároveň i ty, které ho v budoucnu očekávají*.

Instituce poskytující předškolní vzdělávání, resp. jejich pedagogové, by proto měli sledovat při své práci tyto *rámcové cíle* (záměry):

1. *rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání*
2. *osvojení základních hodnot, na nichž je založena naše společnost*
3. *získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost pro sociální na své okolí*

Tyto rámcové cíle ve svém celku vyjadřují základní orientaci předškolního vzdělávání. Tyto cíle jsou *univerzální, pirozené a vudypřítomné*. To znamená, že nejen

přijímání innostech plánovaných, ale přijímání nejrozličnějších innostech, situacích a za různých okolností, působí pedagog na dítě ve všech těchto cílových oblastech, ať se chováním, jednáním i svými postoji dítě ovlivňuje.

2.3 Současný vzdělávací systém zaměřený na předkolní vzdělávání

2.3.1 Možnosti speciální výchovy a vzdělávání dětí s mentálním postižením v MTM

Předkolní věk (3-6-7 let)

- Mateřská –kola o možnost integrace mentálně postiženého dítěte
- Speciální třídy pro mentálně postižené při mateřské –kole
- Speciální mateřská –kola
- Stacionární – zdravotnická zařízení
- Ústavy sociální péče pro mentálně postižené o s denním pobytem, týdenním, s trvalou péčí

2.3.2 Možnosti speciální výchovy a vzdělávání dětí s jiným zdravotním postižením v MTM

- Mateřské –koly a stacionáře pro tělesné, smyslové, řečové postižené a chronicky nemocné
- Mateřské –koly při zdravotnickém zařízení pro děti se zdravotním oslabením, i děti dlouhodobě nemocné a zároveň umístěné v tomto zařízení

2.3.3 Předkolní výchova dětí s postižením¹⁸

Po dosažení tří let může být dítě s postižením dále vychováváno v rodině nebo může být zařazeno do institucionální formy předkolního vzdělávání, je-li podporuje výchovné působení rodiny, doplňuje je o specifické podněty, rozvíjí je a obohacuje. Dítě zde získává sociální zkušenosti, základní poznatky o životě kolem sebe a první podněty pro pokračující vzdělávání a celoživotní učení. Institucionální předkolní výchova není v České republice povinná.

¹⁸ RENOTIÉROVÁ, M.- LUDÍKOVÁ L. a kol. *Speciální pedagogika*. 4.vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1475-9

Podností institucionálneho pedagogického vzdelávania je odborné vedenie dťa a cieľové vytváranie vhodných podmienok pre jejich rozvoj a vzdelávanie. V prípade potreby zde dochádza ke kompenzácii nedostatku uspokojovania potrieb dieťa v jeho rozvojovej stimulácii. U dieťaťa s postihnutím jde o pomoc pri vyrovnávaní rozdielov a pri zlepšovaní jejich životných a vzdelávacích šancí.

Institucionálny pedagogický vzdelávanie dieťaťa s postihnutím je dnes organizované predovšetkým v materských školách (formou tzv. integrácie) i špeciálnych materských školách a zahŕňa zhruba dť od tť do –esti let.

Z praxe je zjavné, že rodičia veľmi často prihliadajú dť do materských škôl až v pozdžím veku. Z hľadiska pozdžieho škôlneho úspešnosti lze doporučiť, aby každé dieťa navštívilo materskú školu minimálne jeden rok, alebo i najlepšie péči rodiča pri výchove pouze v domácom prostredí dieťa nezaisťujú variabilitu sociálnych vzťahov. Domáci výchova mu rovnako neposkytne možnosť podliehať se iným autoritám než rodičovskej atď.

Materské školy plnia dť úkol. Medzi základné funkcie patia zejména pedagogická, resp. špeciálna pedagogická, diagnostická, sociálna a propedeutická funkcie. V prípadoch, kedy je dieťa s postihnutím zaaseno do tzv. bielej materskej školy, mala by tato úzce spolupracovať s príslušným špeciálnym pedagogickým centrom.

Každé dieťa s postihnutím by malo byť v rámci svojho institucionálneho pedagogického vzdelávania vedené prostredníctvom individuálneho programu, na jeho tvorbu, realizáciu a pravidelné hodnotenie sa podieľa celý tím pracovníkov, ktorí s dieťom pracujú, vrátane jeho rodičov.

Pedagogický vzdelávanie dieťaťa s postihnutím má mať svojim pojetím, výchovným zameraním a organizáciou života pozitívny vliv na pozdžieho škôlneho úspešnosť dieťa, úroveň jejich výkonu i schopnosť spoločenskej integrácie.

2.3.4 Špeciálne poradenstvo^{19 20 21}

Z pohľadu péče o osoby se špecifickými potrebami zaujíma veľmi významné miesto oblasť poradenských aktivít.

Šporadenstvo z hľadiska vedy považujeme za interdisciplinárnu a z hľadiska spoločnosti a jednotlivca za multisférový aplikatívny systém poznatkov, metod, techník, opatrení, inštitúcií odborníkov a inštitúcií zameraných na sociálnu orientáciu jednotlivca a eenie

¹⁹ BOROMĽ. *Príručka pre výchovných poradcov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980.

²⁰ NOVOSAD, L. *Základy špeciálneho poradenstva*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996. ISBN 80-7083-165-0

²¹ VAŤEK, S. *Základy špeciálnej pedagogiky*. Praha, 2005. ISBN 80-86723-13-5

specifických a formativních problémů ve výchově a vzdělávání ve školském, profesionálním a partnersko-rodinném vývoji. Je slovkou a nástrojem všeobecného systému komplexního společenského zájmu o člověka, o optimalizaci jeho rozvoje, seberealizaci ve vývoji.

Špeciální poradenství definujeme jako komplex poradenských služeb určených specifickým skupinám jedinců, tj. takových jedinců, kteří jsou znevýhodněni zdravotně a sociálně a jejich handicap má dlouhodobý (chronický) nebo trvalý charakter. Znamená to tedy, že jakýkoli problém znevýhodněného individua je umocněn konkrétním postižením, které komplikuje relevantní pomoc i terapii a které akcentuje nutný individuální, mezioborový, komplexní a diferenciovaný přístup ke klientovi. Klientovo postižení vlastně profiluje a orientuje formy i metody poskytované pomoci i péče.

ŠInstitucionální zkoumání (diagnostikování) a harmonizování forem a rozsahu uspokojování potřeb dítěte ze strany rodiny, školy, sociálního prostředí, ale i sebe sama v zájmu dosažení rovnováhy mezi speciálními edukačními potřebami a jejich společensky akceptabilní saturací.

Speciální poradenství má interdisciplinární charakter, který je dán potřebou aplikace poznatků z filozofie, etiky, psychologie, sociologie, speciální pedagogiky, kulturní antropologie, lékařských věd, ale i dalších oborů.

V České republice je v současnosti speciální poradenství realizováno jednak prostřednictvím státních institucí, které jsou řízeny resorty zdravotnictví, školství, práce a sociálních věcí, ale podílí se na něm i různé soukromé, charitativní, svépomocné organizace. Některé z nich mají celostátní působnost, jiné vyvíjejí svou činnost pouze regionálně i místně.

2.3.5 Formy poradenské činnosti a instituce poradenské péče pro MTM

- Pedagogicko-psychologické poradny
- Speciální pedagogická centra

Pedagogicko-psychologické poradny: Poskytují odborné pedagogicko-psychologické služby pro předškolní zařízení, školy a školská výchovná zařízení.

Provádí je pedagogicko-psychologická vyšetření dětí a mládeže, poskytují metodickou pomoc pedagogickým pracovníkům na všech stupních a typech škol. Jejich hlavním posláním je pomoc při řešení výukových a výchovných problémech dětí a

mládeže. Dále se orientují na pomoc při profesionální orientaci žáků. V praxi se orientují na diagnostiku bez přímé návazné speciálně-pedagogické péče.

Pedagogicko psychologické poradny jsou zastoupeny v každém okrese.

Speciálně-pedagogická centra: Jsou školská ústřední zařízení. Zabezpečují speciálně-pedagogickou péči dle potřeb žáků s zdravotním postižením a poskytují jim odbornou pomoc v procesu integrace do společnosti ve spolupráci s rodinou, školami, školskými zařízeními a odborníky.²²

Zpravidla jsou zřizována při speciálních školách. Jedná se o ústřední školská zařízení, která ve své poradenské praxi specializují na určitý typ zdravotního postižení.

Zaměřují se na poradenskou činnost pro zdravotně postižené děti a mládež přibližně od tří let věku až do doby ukončení školní docházky. Svou poradenskou aktivitu směřují také do škol a školských zařízení, kde jsou integrováni žáci se zdravotním postižením. Vedle diagnostické činnosti plní i přímou návaznou speciálně-pedagogickou péči. Speciálně-pedagogická centra fungují převážně ambulantní formou, tj. návštěvami pracovníků centra v prostředí, ve kterém dítě žije a realizuje činnost.

Náplň činnosti center lze zahrnout do následujících základních bodů:

- vyhledávání a speciálně-pedagogická a psychologická diagnostika dětí s postižením,
- vedení evidence dětí s postižením ve spádové oblasti,
- poskytování poradenské péče pedagogům žáků s postižením, dětem samotným a jejich rodičům,
- pomoc při integraci,
- doporučení ke stanovení individuálního plánu,
- poradenství v otázkách profesionální orientace,
- sociálně-právní poradenství

Speciálně-pedagogická centra rovněž zpracovávají podkladový materiál k rozhodnutí příslušných orgánů o zařazení dětí s postižením do škol a školských zařízení.

²² RENOTIÉROVÁ, LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1475-9

3 PRAKTICKÁ ÁST

Praktická ást bakalá ské práce si klade za cíl zjistit názory a postoje rodi d tí se speciálními vzd lávacími pot ebami daného p ed-kolního za ízení na problematiku speciálních t íd a integrace do b fného typu t ídy. Dále zjistit názory a postoje pedagog p sobících v p ed-kolních za ízeních na území Liberce na uvedenou problematiku. (Vzor dotazníku vlastní konstrukce pro rodi e je v p íloze 7, pro pedagogy v p íloze 8). Pro dopln ní informací jsme navíc p ípravili ízený rozhovor s vedoucími pracovníky, kte í námi e-enou problematiku denn profesn zaji- ují. (Vzor osnovy ízeného rozhovoru je v p íloze 9).

Ve vybraném p ed-kolním za ízení jsme provedli -et ení a pozorování a po ídili fotodokumentaci vybavení jedné speciální t ídy. Fotografie s popisem jsou v kapitole 3.4.4

V provád ném výzkumu byla z každé oblasti pouflita pouze vybraná ást, nutná pro základní a orienta ní popis jinak velmi rozsáhlé problematiky. Zji-t né údaje mohou posloufit dal-ímu podrobn j-ímu zkoumání.

3.1 Cíl a p edpoklady práce

3.1.1 Cíl práce

Cílem bakalá ské práce bylo: 1. Zjistit postoje rodi d tí se speciálními vzd lávacími pot ebami v daném p ed-kolním za ízení vzhledem k pot eb speciální t íd; 2. Zjistit názory a postoje pedagog z p ed-kolních za ízení na speciální t ídy a integraci TP d tí do b fného typu t ídy; 3. Zjistit názory vedoucích organizací, e-ících problematiku integrace TP d tí. V teoretické ásti analyzovat základní legislativní normy R a odbornou literaturu k tématu práce. Zji-t né teoretické výstupy konfrontovat v praktické ásti s realitou a názory rodi a pedagog zji-t ných dotazníky.

3.1.2 P edpoklady práce

Hlavní p edpoklady (hypotézy) práce jsou:

1. Lze předpokládat, že více než polovina dotazovaných rodičů podpoří myšlenku nutnosti speciálních tříd v daném předškolním zařízení vzhledem k dětem se speciálními potřebami.
2. Lze předpokládat, že účastná integrace ve formě speciálních tříd v daném předškolním zařízení je variantou pro rodiče dětí se speciálními potřebami.

3.2 Použití metody

V bakalářské práci pracujeme především s dotazníky vlastní konstrukce a interviewem rozhovorem získanými údaji, pojmy, fakty, předpoklady, jevy a subjektivními názory respondentů. V teoretické části je uvedeno několik výberů citací z české legislativy a odborné literatury.

Použitou výzkumnou metodou je metoda teoreticko-praktická. Výber této metody předurčuje schéma bakalářské práce, která obsahuje jak analýzu legislativy a odborné literatury, tzn. část teoretickou, tak i část praktickou o dotazníky vlastní konstrukce, osnovu a provedení interview rozhovoru a popis interviewu na místě po interview fotodokumentace vybavení speciálních tříd v předškolním zařízení.

S ohledem na rozsah je výzkumná práce zpracována metodou zhroteného popisu.

Použití techniky jsou analýza legislativy a odborné literatury. Dále je to analýza, zpracování a popis údajů z dotazníku vlastní konstrukce, analýza odpovědí získaných interview rozhovory a popis interviewu v předškolním zařízení získané fotodokumentace.

3.3 Charakteristika zkoumaného vzorku

Vzorek 1 o rodičích dětí se speciálními potřebami v interviewech do speciálních tříd v daném předškolním zařízení.

Pro zjištění názorů a postojů rodičů v daném předškolním zařízení vzhledem k potřebě speciálních tříd jsme rodičům předložili celkem 8 otázek v dotazníku vlastní konstrukce. Sedm otázek bylo uzavřených a jedna otevřená. Celkový počet respondentů,

kterí nám vyplněný dotazník vrátili je 20. Na které jsme oslovili osobně, s nými jsme komunikovali písemnou formou, kde kontakty zprostředkovala editelka daného pedagogického zařízení. Zpracovali jsme všech 20 dotazníků, žádný jsme nemuseli vyadit pro neúplnost odpovědí.

Vzorek 2 o pedagogové působící v pedagogických zařízeních, které mají i speciální třídy.

Pro zjištění názoru a postoje pedagogů působících v pedagogických zařízeních vzhledem k potřebě speciálních tříd jsme pedagogy oslovovali také celkem 8 otázek v dotazníku vlastní konstrukce. Sedm otázek bylo uzavřených a jedna otevřená. Celkový počet respondentů, kteří nám vyplněný dotazník vrátili je 20. Na které jsme oslovili osobně, s nými jsme komunikovali písemnou formou. Zpracovali jsme všech 20 dotazníků, žádný jsme nemuseli vyadit pro neúplnost odpovědí.

Vzorek 3 o editelce pedagogického zařízení a editelce/ editelky Pedagogicko psychologických poraden z Libereckého kraje.

Ízený rozhovor jsme provedli s vedoucími představiteli organizací, kteří problematiku vzdělávání, socializace a integrace dětí s handicapem eí pracovní denně - MTMKláterní ulice Liberec, PPP Liberec, PPP Jablonec nad Nisou a PPP Semily. Byla oslovena i PPP v eské Lípě, ale na naši žádost o rozhovor nereagovala. Vzhledem k tomu, že PPP Semily má pobočky i v Lomnici nad Popelkou a v Turnově, odpovídala za PPP Semily jedna pracovnice-psycholožka navíc. Celkem tedy 1 editelka MTMa 4 vedoucí pracovníci PPP z Libereckého kraje.

Všichni odpovídali na 5 otázek připravené osnovy ízeného rozhovoru a na závěrem mohli možnost svým podpisem odpovědi autorizovat.

3.4 Interpretace výsledků výzkumu

Pro získání informací jsme vytvořili dotazník vlastní konstrukce, který obsahoval pro každý výzkumný vzorek 7 uzavřených otázek a jednu otevřenou. Jeden dotazník byl zaměřen na rodiče dětí z pedagogického zařízení se speciálními vzdělávacími potřebami a druhý dotazník na pedagogy působících v pedagogických zařízeních. Doplňující informace jsme získali formou ízeného rozhovoru s vedoucími představiteli eí zkoumané téma

pracovní denní. První dvě otázky v dotazníku vlastní konstrukce jsou zaměřeny na štvrdá data o vzdělání a pohlaví respondentů. Otázky 3 až 8 obsahují data šm kád o subjektivní názory, dojmy, postoje respondentů k problematice integrace ZP d t.

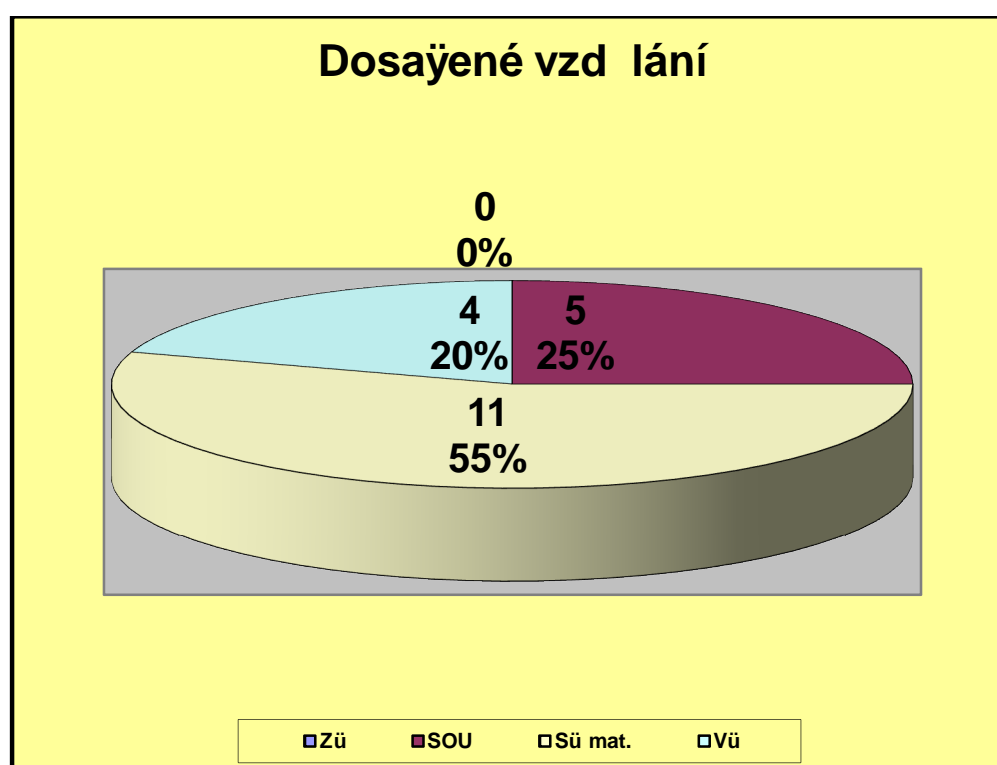
3.4.1 Analýza odpovědí z dotazníku pro rodiče d t z MTM

Otázka 1: Dosažené vzdělání:

Tabulka . 1: Dosažené vzdělání

Stupeň vzdělání	Z TM	SOU	S TM mat.	V TM
Počet respondentů	0	5	11	4
%	0 %	25 %	55 %	20 %

Graf . 1: Dosažené vzdělání

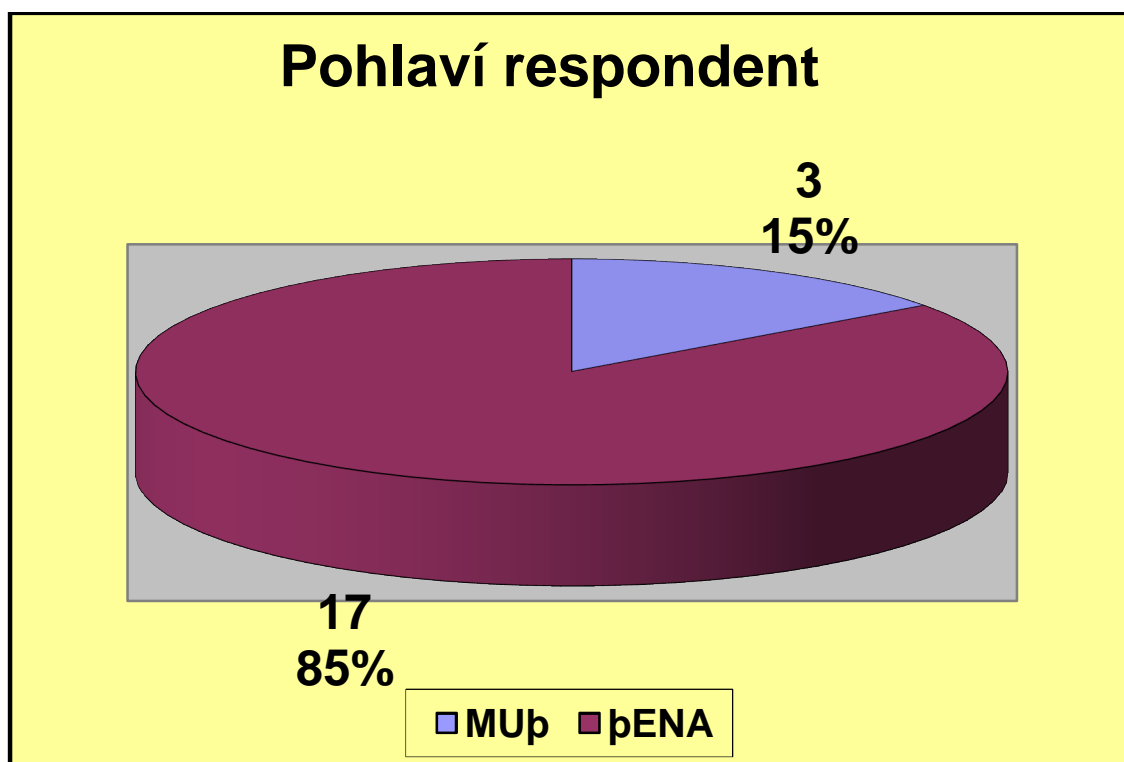
Mezi respondenty byly zastoupeny mimo ZTMv–echný stupeň vzdělání. SOU m lo 25% respondentů, STMs maturitou bylo 55%, vysokou školu absolvovalo 20% respondentů. Základní vzdělání nabylo zastoupeno fládným respondentem. Nadpolovi ní v t–ina 80% respondentů m la st ední vzdělání.

Otázka 2: Pohlaví respondent :

Tabulka . 2: Pohlaví respondent

Pohlaví respondent	MUfi	fiENA
Počet respondent	3	17
%	15 %	85 %

Graf . 1: Pohlaví respondent

Z hlediska gender p evalovali mezi respondenty ženy nad muži v poměru 85:15 %.

Procentuální rozdíl mohl být ovlivněn několika faktory:

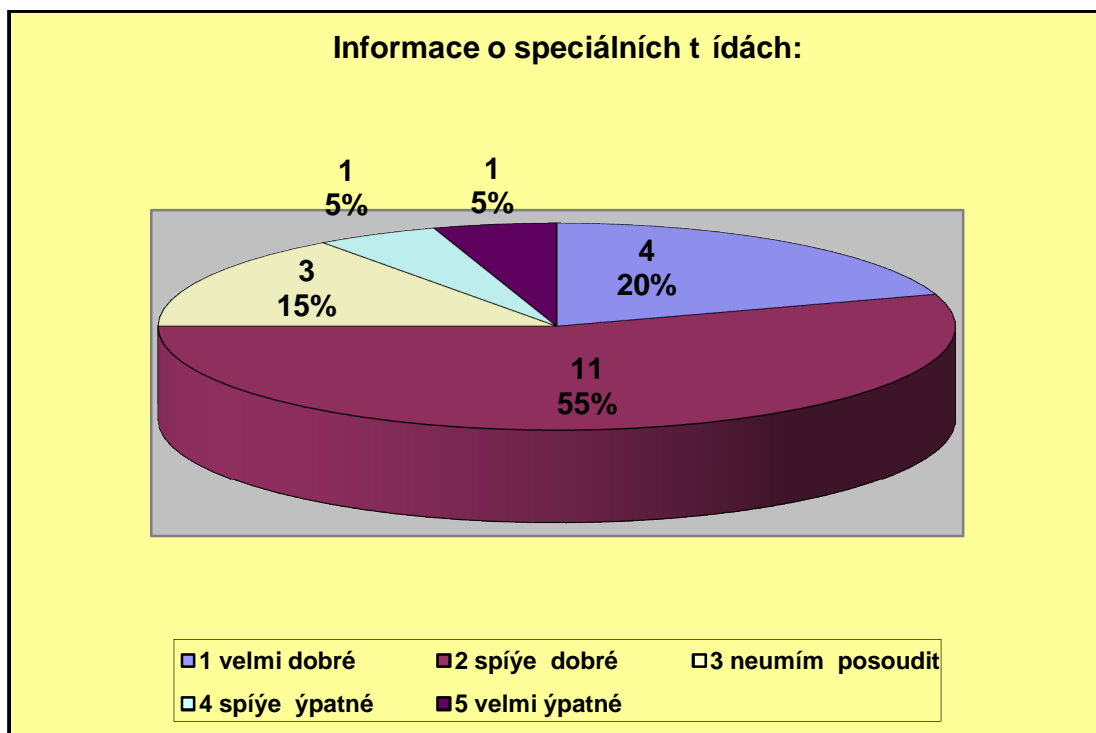
Oslovenými respondenty byli rodiče dítka navštěvující MTM. Ze sociálního hlediska jsou pečovatelkami o rodinu stále považovány především ženy a tato role (pečovatelská a rodinná) jim bývá také bytostně blízká. Muži jsou zpravidla stále více v roli zajišťovatele materiálních potřeb. Mnoho žen, včetně matek ZP dítka, je osamoceno jako samostatné. Podrobnosti rodinného uspořádání nebyly předmětem našeho výzkumu.

Otázka 3: Máte dostatek informací o speciálních t ídách?

Tabulka . 3: Názor na informace o speciálních t ídách

Sledovaný vzorek/mořnosti	1 velmi dobré	2 spí-e dobré	3 neumím posoudit	4 spí-e -patné	5 velmi -patné
Vzorek odpov ědi celkem	4	11	3	1	1
%	20 %	55 %	15 %	5 %	5 %

Graf . 3: Názor na informace o speciálních t ídách

Nadpoloví ní v t-ina respondent (55%) uvádí, že má dostatek informací o speciálních t ídách a považuje je za spí-e dobré. Dal-ích 20% je ozna ilo dokonce za velmi dobré. Za spí-e -patné je ozna ilo pouze 5% respondent a za velmi -patné rovn ěl 5% respondent . Po edloženou otázku neum lo posoudit 15% respondent . V dotaznících jsme se ptali rodi , jejichž d ěti nav-ť vují MTM, která má z ízenou speciální t ídu pro ZP d ěti.

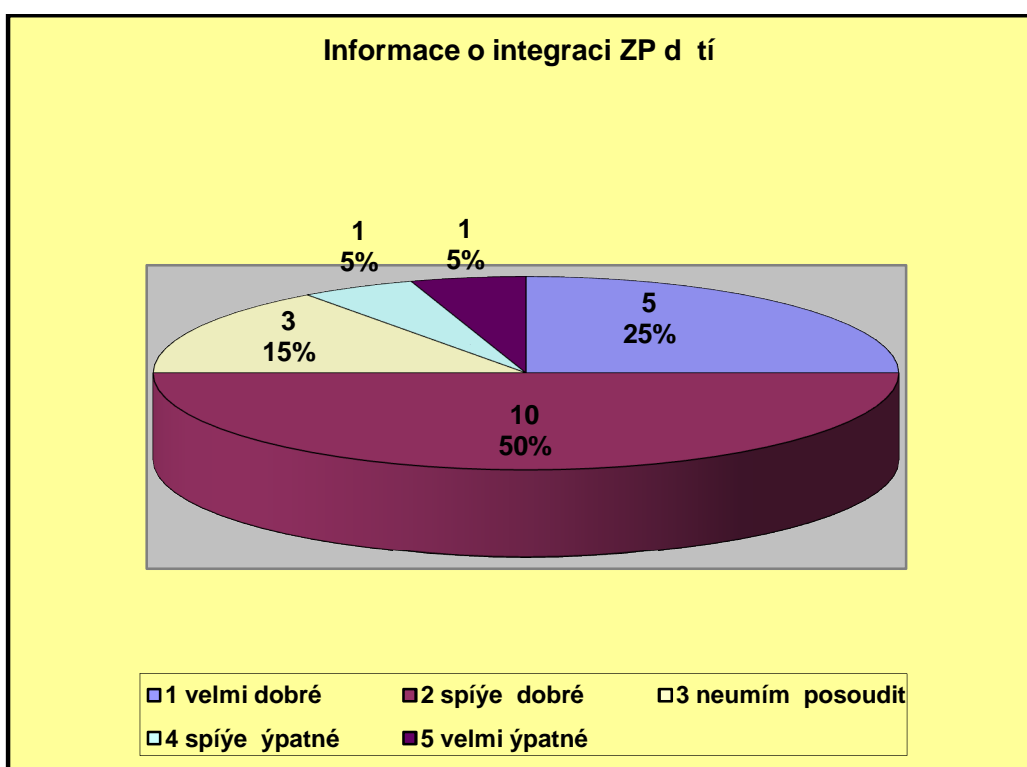
V této otázce p evládá kladná odpov ě na dostate nou informovanost o problematice speciálních t íd. Myslí si to celkem 75% respondent . M ěle to být také zásluha vedení MTM a pedagog , kte í informují rodi e o v-ech mořnostech, které MTM d ětem i rodi m nabízí.

Otázka 4: Máte dostatek informací o problematice integrace dítí s r zným handicapem?

Tabulka . 4: Informace o integraci ZP dítí

Sledovaný vzorek/mořnosti	1 velmi dobré	2 spí-e dobré	3 neumím posoudit	4 spí-e -patné	5 velmi -patné
Vzorek odpov dí celkem	5	10	3	1	1
%	25 %	50 %	15 %	5 %	5 %

Graf . 4: Informace o integraci ZP dítí

V této otázce je podobné složení odpov dí, jako v otázce p edcházející. Jako spí-e dobré informace o problematice integrace ZP dítí uvedlo 50% respondent . Velmi dobré informace má 25% respondent . Kvalitu informací neumí posoudit 15% respondent . Shodný po et 5% a 5% je považuje za spí-e -patné a velmi -patné. Kladná odpov byla jako v p edcházející otázce 75%.

Z t chto odpov dí vyplývá, že v-eobecná informovanost o integraci dítí se ZP je pom rn vysoká. V posledních letech je tento problém e-en ú ady r zných stup , samotnými -kolami, legislativními zm nami p i implementaci práva EU. Zásahu na -í ení informací o

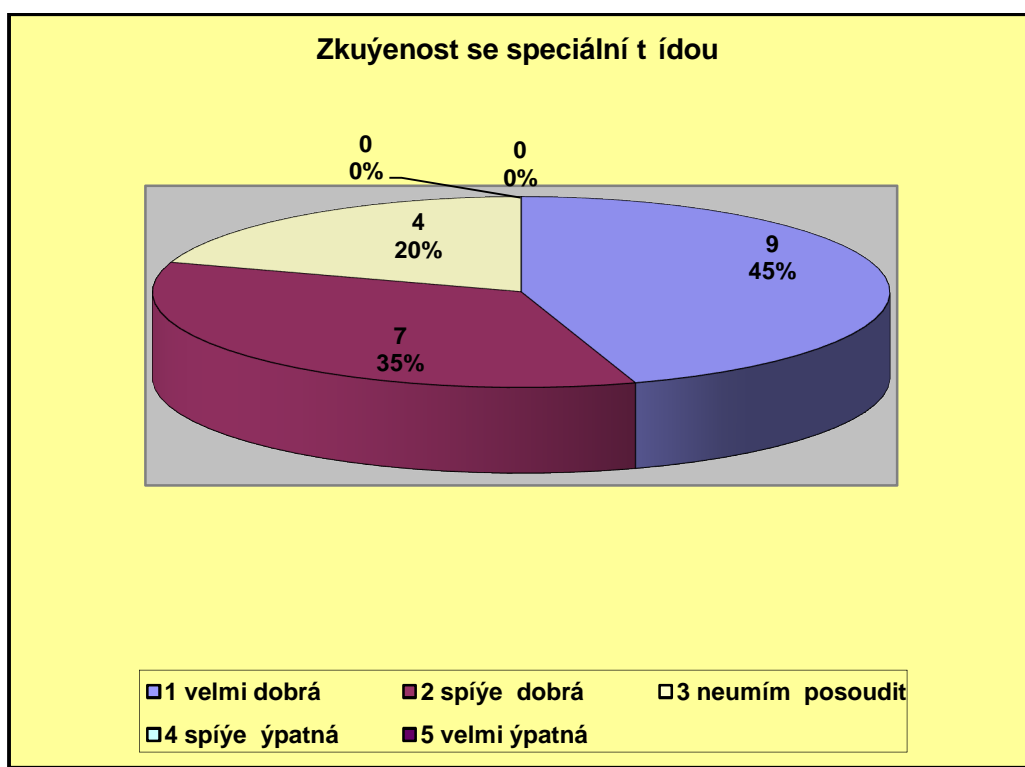
integraci d t í se zdravotním postížením a ob an mají také ve ejné sd lovací prost edky, které se této problematice také ve zvý-ené mí e v nují.

Otázka 5: Va-e **osobní** zku-enost se speciální t ídou:

Tabulka . 5: Zku-enost se speciální t ídou

Sledovaný vzorek/mofnosti	1 velmi dobrá	2 spí-e dobrá	3 neumím posoudit	4 spí-e -patná	5 velmi -patná
Vzorek odpov dí celkem	9	7	4	0	0
%	45 %	35 %	20 %	0 %	0 %

Graf . 5: Zku-enost se speciální t ídou

Osobní zku-enost se speciální t ídou mají tém v-ichni respondenti. Spí-e -patnou nebo velmi -patnou neuvedl fládný respondent. Zku-enost mají, ale neum lo ji posoudit 20% respondent . Spí-e dobrou uvádí 35% respondent . Velmi dobrou má dokonce 45% respondent .

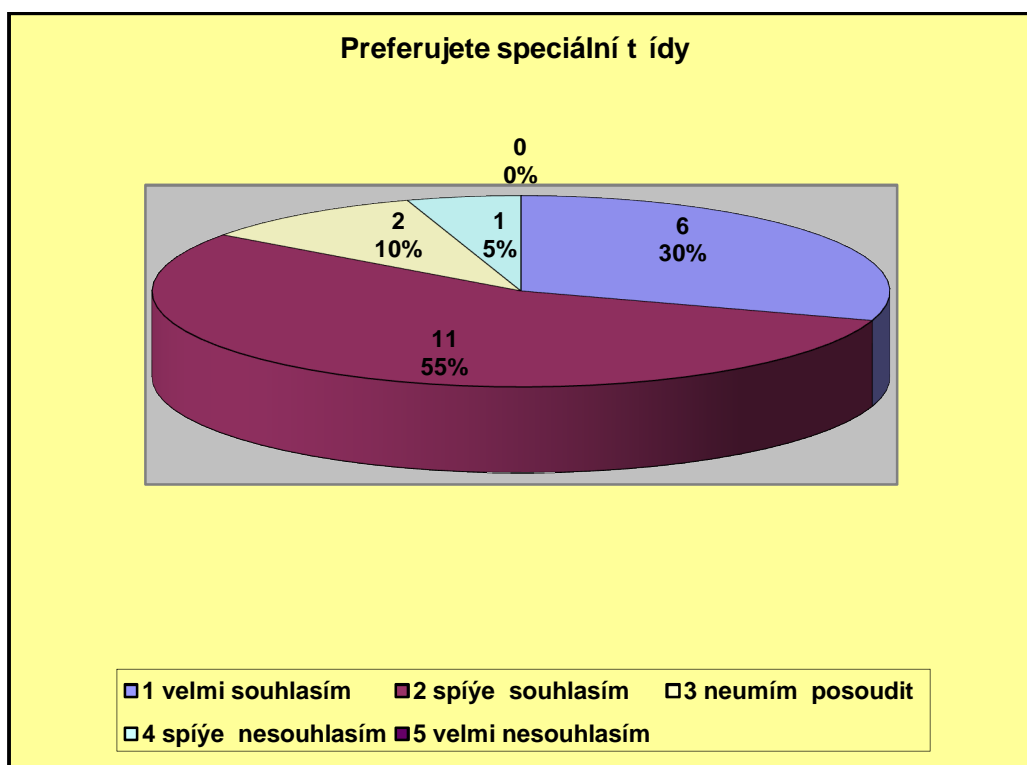
Z odpovědí lze usoudit, že respondenti odpovídali na základě skutečné osobní zkušenosti, protože MTM, kde jsme dotazníkové šetření především prováděli, má speciální třídu. Mnoho dětí respondentů má tuto speciální třídu navštívit. Kladnou zkušenost má 80% rodičů.

Otázka 6: Preferujete, aby Vaše dítě chodilo do speciální třídy?

Tabulka 6: Preferujete speciální třídu

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi souhlasím	2 spíše souhlasím	3 neumím posoudit	4 spíše nesouhlasím	5 velmi nesouhlasím
Vzorek odpovědí celkem	6	11	2	1	0
%	30 %	55 %	10 %	5 %	0 %

Graf 6: Preferujete speciální třídu

Na otázku „Preferujete, aby Vaše dítě chodilo do speciální třídy?“, odpovědělo kladně 85% respondentů. Spíše souhlasí 55% rodičů. Velmi souhlasí 30% respondentů. Naopak spíše nesouhlasí 5% respondentů. Otázku a situaci neumí posoudit 10% respondentů. Žádný z respondentů neuvěděl, že by velmi nesouhlasil se začleněním jejich dítěte do speciální třídy.

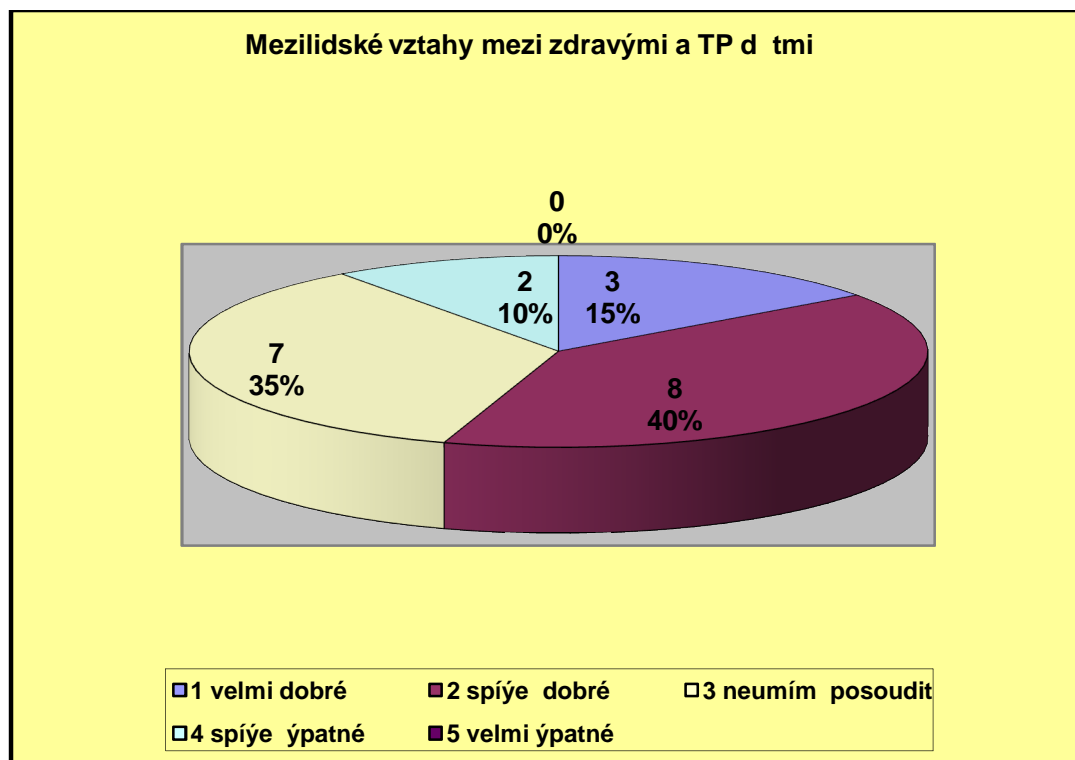
Z odpovědí můžeme usuzovat, že respondenti odpovídali podle zkušenosti, kterou zažili nebo stále zažívají škola vlastní školou. Pro své ZP dítě by chtěli co nejlepší podmínky pro jeho úspěšný rozvoj. Speciální třídy považují za vhodnou formu, kde se jejich děti v rámci odborného výcviku pedagogové a všechny děti mají shodné podmínky a prostředí výuky.

Otázka 7: Mezilidské vztahy mezi zdravými a handicapovanými dětmi jsou dle Vašeho názoru:

Tabulka 7: Mezilidské vztahy

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi dobré	2 spíše dobré	3 neumím posoudit	4 spíše špatné	5 velmi špatné
Vzorek odpovědí celkem	3	8	7	2	0
%	15 %	40 %	35 %	10 %	0 %

Graf 7: Mezilidské vztahy

Mezilidské vztahy mezi zdravými a handicapovanými dětmi hodnotí jako spíše dobré 40% respondentů, jako velmi dobré dalších 15% respondentů. Jako spíše špatné je

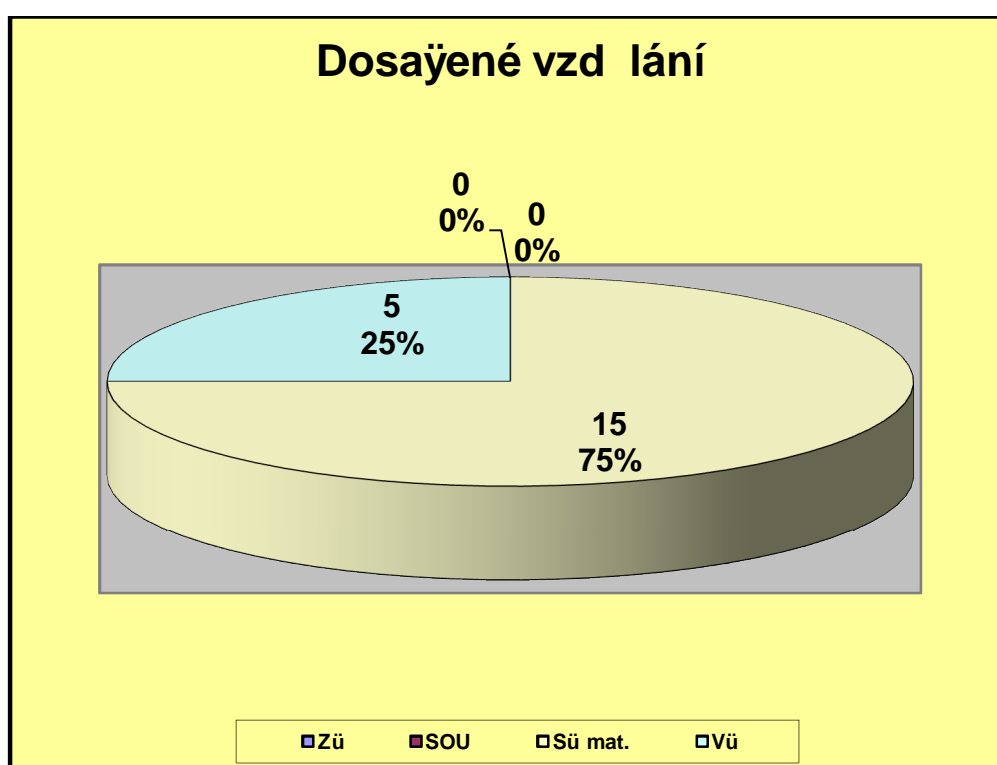
3.4.2 Analýza odpovídí z dotazník pro pedagogy z MTM

Otázka 1: Dosažené vzdělání:

Tabulka . 8: Dosažené vzdělání

Stupeň vzdělání	Z TM	SOU	S TM mat.	V TM
Počet respondentů	0	0	15	5
%	0 %	0 %	75 %	25 %

Graf . 8: Dosažené vzdělání

Mezi respondenty byly zastoupeny dva stupně vzdělání. STMs maturitou absolvovalo 75% respondentů, vysokou školu absolvovalo 25% respondentů.

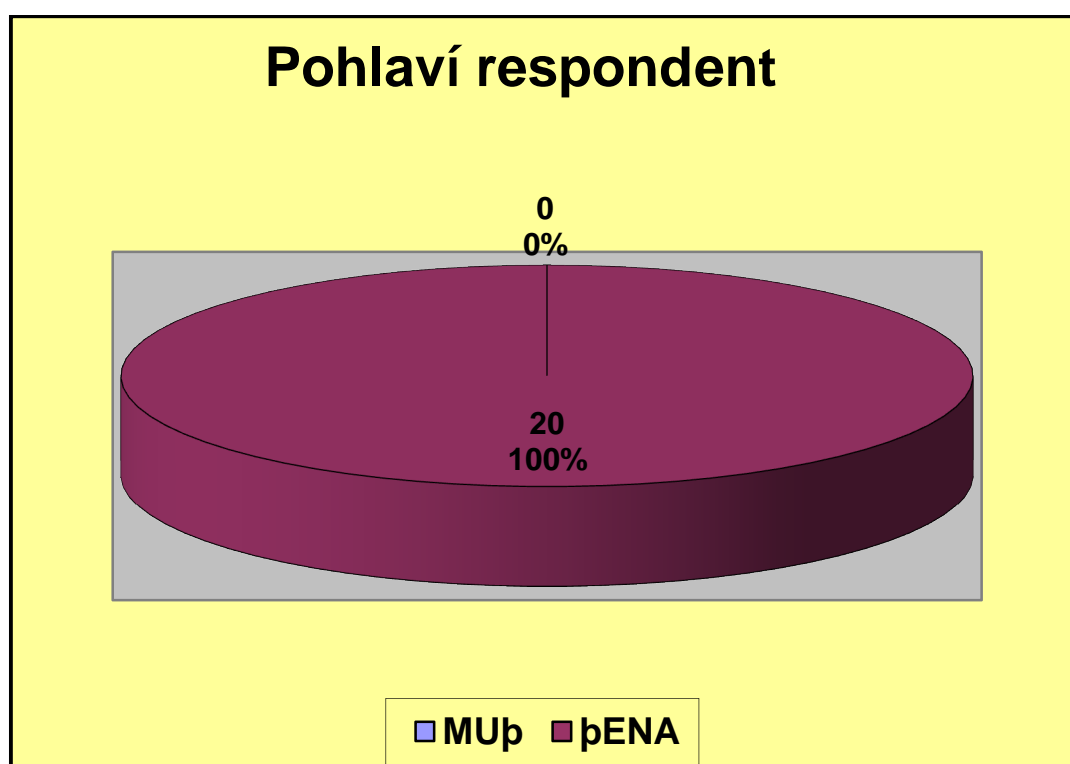
Vzhledem k pedagogickému vzdělávacímu zařazení, které má také zřetel zřetel speciální třídy je poměr STMa VTMvzdělaných pedagogů 3:1 alarmující. V pedagogickém vzdělávání je především odti, zejména s handicapem dětí (připravují se na vyšší stupeň ZTMu i se základy...). Pedagogickou činnost by měli vykonávat co nejlépe připravení odborníci. STMje dostatečná pro asistenty nebo vychovatele. Pedagogický sbor by měl mít jistě alespoň bakalářský stupeň VTMvzdělání a znát aktuální trendy vzdělávání. V této oblasti má český stát podle našeho názoru ještě velké rezervy.

Otázka 2: Pohlaví respondent :

Tabulka . 9: Pohlaví respondent

Pohlaví respondent	MUfi	fiENA
Počet respondent	0	20
%	0 %	100 %

Graf . 9: Pohlaví respondent

Z hlediska gender byly respondenty pouze ženy (100 %). Je to další potvrzení smutné statistiky o feminizaci ve školství. Muži se do této oblasti příliš nehrnou, zejména pro mzdové ohodnocení této práce. Rovněž výchovné působení a péče o děti a handicapované lidi je více přisuzováno ženám a popravdě mají pro tuto činnost lepší předpoklady.

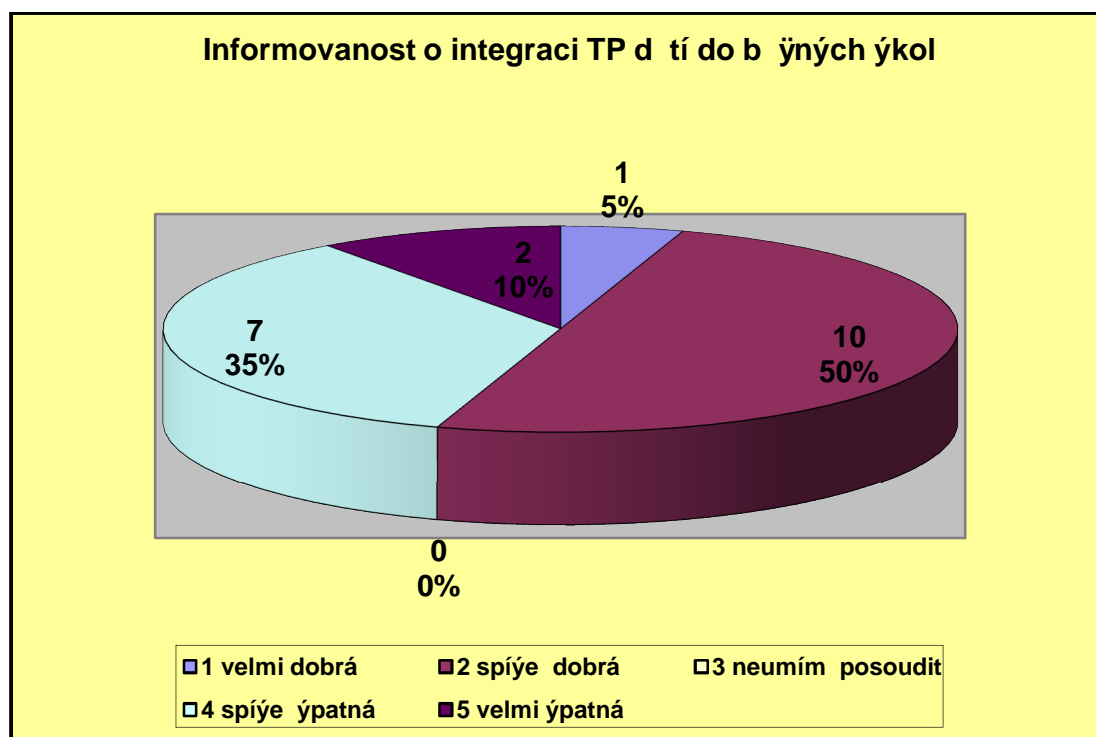
Přesto je pro zdravý vývoj dětí přítomnost mužského prvku více než vhodná. Muži chybí nejen ve školství, ale často i v neúplných rodinách. Pro zdravý sociální vývoj potřebují děti oba prvky – mužský i ženský.

Otázka 3: Jaká je podle Vás informovanost o problematice integrace TP d tí do b ěných typ ěkol?

Tabulka . 10: Informovanost o integraci TP d tí do b ěných ěkol

Sledovaný vzorek/mořnosti	1 velmi dobrá	2 spí-e dobrá	3 neumím posoudit	4 spí-e -patná	5 velmi -patná
Vzorek odpov ěi celkem	1	10	0	7	2
%	5 %	50 %	0 %	35 %	10 %

Graf . 10: Informovanost o integraci TP d tí do b ěných ěkol

Na rozdíl od rodi ě jsou odpov ěi pedagog ů na tuto otázku jiné. D ělí se v pom ěru 55:45%. Nadpolovi ní v ětina respondent ů (55%) si myslí, ře informovanost o problematice integrace TP d tí do b ěných typ ěkol je velmi a spí-e dobrá. Druhá ást pedagog ů (45%) ji ale ozna ěilo za velmi a spí-e -patnou. Nikdo ze skupiny respondent ů-pedagog ů neuvedl mořnost ře neumím posoudit ě.

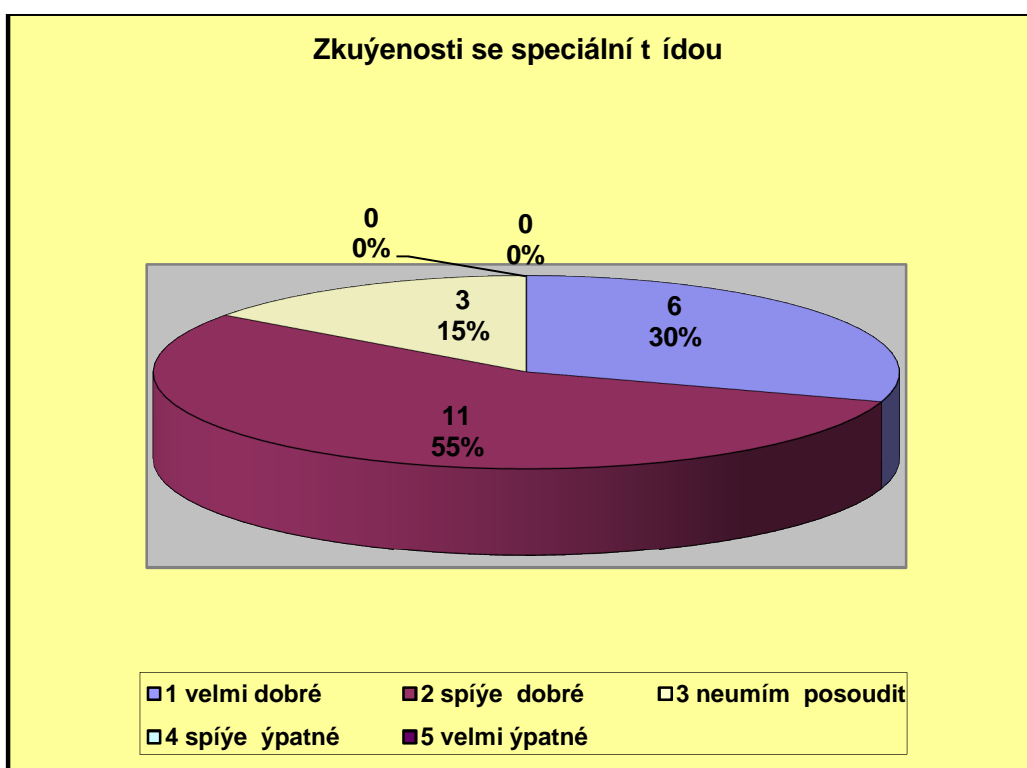
Pedagogové mají pro své názory k této otázce zcela jist ě více informací, zku- ěností a podklad ů než rodi ě d tí nav- ět vující p ěd-kolní za ězení. Odpov ěi se tedy odli- ují.

Otázka 4: Vaše osobní zkušenosti se speciální tídou jsou:

Tabulka . 11: Zkušenosti se speciální tídou

Sledovaný vzorek/mořnosti	1 velmi dobré	2 spíše dobré	3 neumím posoudit	4 spíše špatné	5 velmi špatné
Vzorek odpovědi celkem	6	11	3	0	0
%	30 %	55 %	15 %	0 %	0 %

Graf . 11: Zkušenosti se speciální tídou

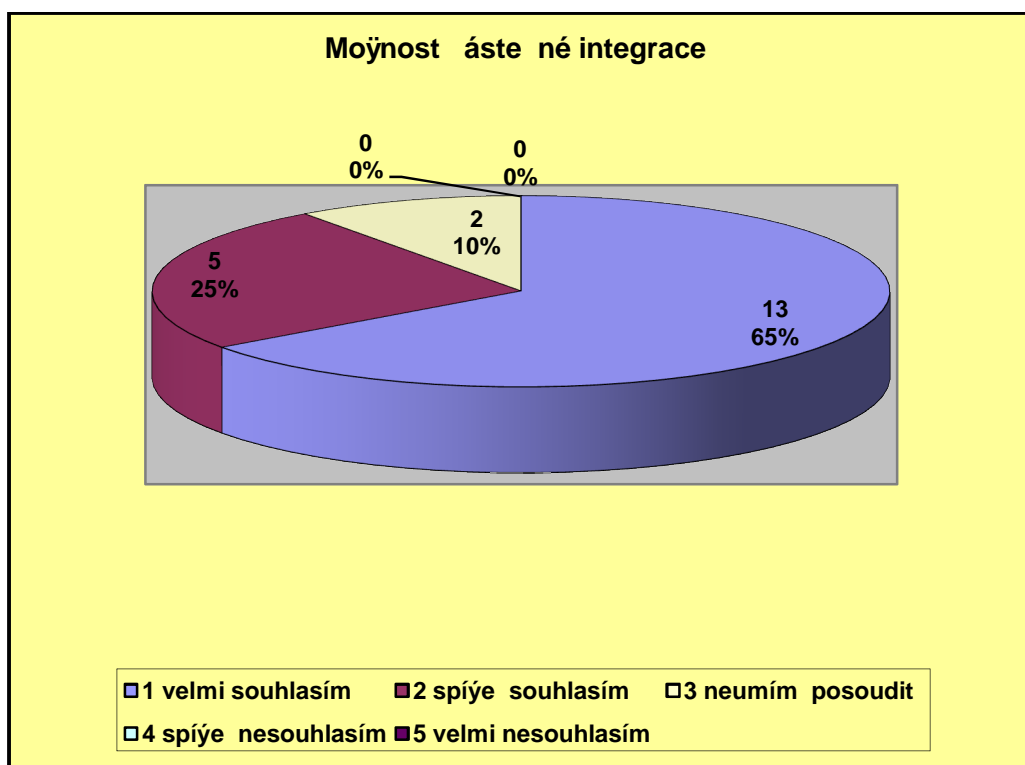
V této otázce jsou odpovědi respondentů -pedagogů podobné s odpověďmi respondentů -rodin. Kladné osobní zkušenosti se speciální tídou má celkem 85% respondentů -pedagogů. Velmi dobré 30%, spíše dobré 55%. Záporné zkušenosti neuvedl žádný z respondentů. Otázku nebo hodnocení zkušeností neumí posoudit 15% respondentů -pedagogů. Je možné, že ve své dosavadní pedagogické praxi nepřišli s problematikou speciální tídy vůbec do kontaktu, nebo se této oblasti vzdělávání nevěnují.

Otázka 5: Vyhovuje Vám možnost speciální třídy a máte ná integrace s ostatními spolužáky volných her a pobytech venku i dalších aktivitách?

Tabulka . 12: Možnost máte ná integrace

Sledovaný vzorek/možnosti	1 velmi souhlasím	2 spíše souhlasím	3 neumím posoudit	4 spíše nesouhlasím	5 velmi nesouhlasím
Vzorek odpovědí celkem	13	5	2	0	0
%	65 %	25 %	10 %	0 %	0 %

Graf . 12: Možnost máte ná integrace

Na otázku „Vyhovuje Vám možnost speciální třídy a máte ná integrace s ostatními spolužáky volných her a pobytech venku i dalších aktivitách?“ odpovídali respondenti-pedagogové p ekvapiv jednotn . Kladn se vyjád ilo 90% z nich. Pouze 10% pedagog neum lo situaci posoudit. Nesouhlasnou odpov neuvedl fládný respondent.

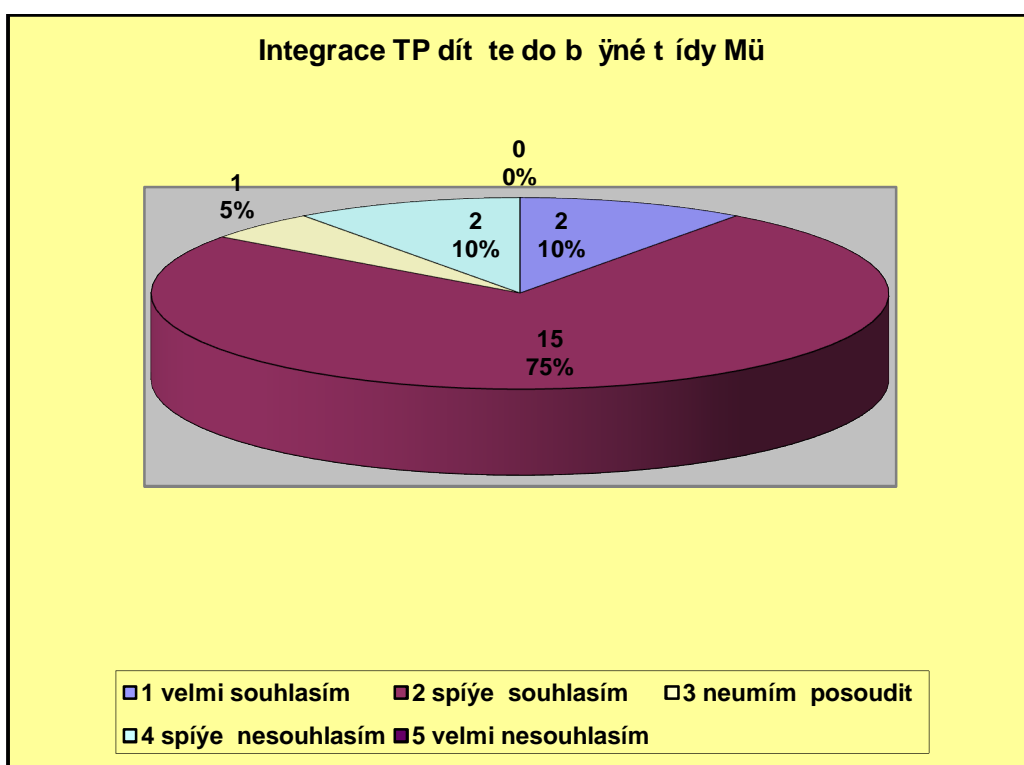
Z odpov dí m flíme usuzovat, flé respondenti-pedagogové podporují áste nou integraci ZP d tí p i vybraných a vhodných společných aktivitách, za plného respektování pot ebnosti speciálních tří pro d tí s handicapem. Ochotu společných aktivit lze v oblasti –kolství, ale i jiných oblastech, pouze podporovat a propagovat.

Otázka 6: Umožní-li to stav dítěte a prostředí –koly, s jeho integrací do běžné třídy MTM?

Tabulka . 13: Integrace TP dítěte do běžné třídy MTM

Sledovaný vzorek/mořnosti	1 velmi souhlasím	2 spí-e souhlasím	3 neumím posoudit	4 spí-e nesouhlasím	5 velmi nesouhlasím
Vzorek odpov ědi celkem	2	15	1	2	0
%	10 %	75 %	5 %	10 %	0 %

Graf . 13: Integrace TP dítěte do běžné třídy MTM

Integraci ZP dítěte do běžné třídy MTM v závislosti na stupni postižení podporuje v t ěina respondent -pedagog . Kladné stanovisko uvedlo 85% respondent , záporné pouze 10% respondent . Problematiku neum lo posoudit 5% respondent .

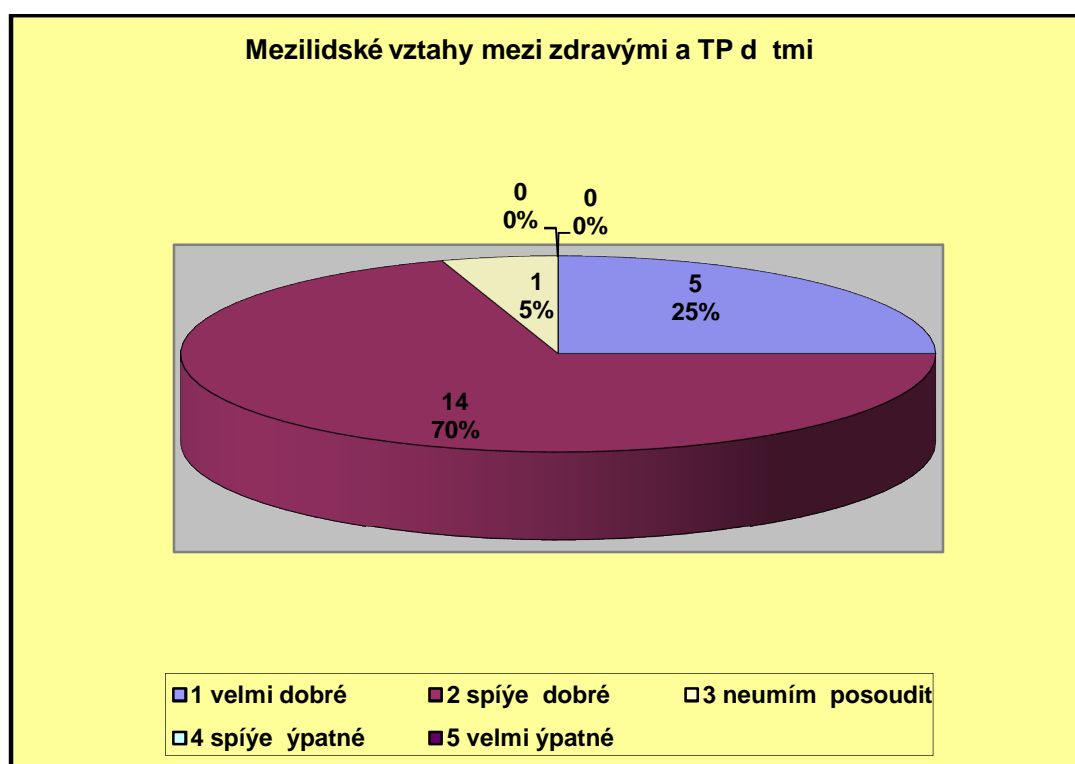
Z odpov ědí je z ejmé, že se v t ěina pedagog nebrání p ějmout do běžné třídy dítě s handicapem. Záleží na stupni jeho postižení, zda bude mít asistenta a zejména na po tu d ětí ve t ěíd ě (jak ostatn ě vyplývá z odpov ědí na volnou otázku .8). Tento postoj je vhodné podporovat a o problematice integrace ZP d ětí co nejvíce informovat jak odbornou (pedagogy, editely, ú edníky), tak i laickou (zejména rodi e) ve ejnost.

Otázka 7: Mezilidské vztahy mezi šzdravými a handicapovanými d tmi jsou dle Va-eho názoru:

Tabulka . 14: Mezilidské vztahy

Sledovaný vzorek/mofnosti	1 velmi dobré	2 spí-e dobré	3 neumím posoudit	4 spí-e -patné	5 velmi -patné
Vzorek odpov ědi celkem	5	14	1	0	0
%	25 %	70 %	5 %	0 %	0 %

Graf . 14: Mezilidské vztahy

Odpov ědi na tuto otázku jsou také zajímavé. Podobn ě jako respondenti-rodí e odpovídali i respondenti-pedagogové Mezilidské vztahy mezi šzdravými a handicapovanými d tmi hodnotí jako spí-e dobré 70% respondent ě, jako velmi dobré dal-ích 25% respondent ě. Odpov ě spí-e -patné nebo velmi -patné neuvedl řádný respondent. Vztahy neum ělo posoudit nebo má rozporuplné pocity pouze 5% respondent ě.

P evařuje názor podpo ený 95% respondent ě, ře jsou mezilidské vztahy mezi majoritní řástí šzdravěo populace d tí a d tí s handicapem kladné. Tyto výsledky jsou v dne-ní dob celosv tové krize firem, státních prost edk ě a problematického spole enského klimatu velmi pot -ující.

Otázka 8: Za jakých podmínek by jste přistoupili na integraci TP dětí do běžné třídy MTM?
(Námět na další výzkum o volné výpovědi):

Tato otázka byla určena k volnému vyjádření, jehož si z respondentů vyuffili a napsali, co by chtěli zlepšit, kde vidí nejvážnější nedostatky a problémy a jaké mají osobní zkušenosti s touto problematikou.

Nebudeme jejich odpovědi v této otázce nijak hodnotit nebo zpracovávat. Vypsali jsme je v jednom bloku tak, jak byly v dotazníku uvedeny, bez změny a úprav. Tyto výstupy mohou také posloužit také jako téma pro případné další zkoumání.

- Více připravených odborníků ve škole (kole), například speciální pedagog, psycholog, nebo více asistent pedagoga;
- Menší počet dětí ve třídě;
- Úzká spolupráce rodičů, pedagoga a SP centrum, nebo jiné odborné pracovníky;
- Důsledná selekce handicapů, které lze zařadit do běžné třídy, aniž by omezovalo ostatní děti;
- Dle možností přítomnost speciálního asistenta;
- Pouze za podmínky osobního asistenta;
- Za podmínky nízkého počtu dětí v běžném typu (ne 26 dětí!);
- Integrace do běžné třídy se musí zvažovat dle druhu postižení;
- Dle zajištěných podmínek, nejlépe s možností asistenta;
- Vzhledem k diagnóze;
- Podle zralosti dítěte.....

3.4.3 Analýza odpovědí na otázky řízeného rozhovoru

Řízený rozhovor jsme vedli s vedoucími představiteli organizací, které problematiku integrace ZP dětí řeší v rámci svých pracovních povinností denně. Předkolní zařízení zastupovala a na odpovědi ochotně odpovídali editelka Matejské školy z Klášterní ulice v Liberci a editelé/ editelky pedagogicko psychologických poradn z Libereckého kraje.

Odpovídali na 5 otázek připravené osnovy řízeného rozhovoru a na závěr mohli možnost svým podpisem odpovědi autorizovat, což bylo v jednom případě využito. Vzor a jedna vyplněná osnova řízeného rozhovoru jsou uvedeny v příloze 9 bakalářské práce.

V této kapitole předkládáme položenou otázku a pod ní odpovědi vedoucích představitelů organizací. Odpovědi jsou označeny dle příslušnosti k organizaci zkratkou **MTM** a **PPP 1-4**.

Otázka 1: Preferujete speciální třídy?

MTM: Ano.

PPP 1: Ano, pokud jsou ověřeny všechny podmínky.

PPP 2: Ano, máme pozitivní dlouholeté zkušenosti.

PPP 3: Ano, ale záleží na druhu a míře postižení.

PPP 4: Jsem zastáncem zachování možností individuální i skupinové integrace. Myslím si, že by měly být zachovány i speciální mateřské školy. Každému dítěti s postižením vyhovuje jiná varianta a výběr možností by neměl být redukován.

Otázka 2: Jaké jsou reakce rodičů, pokud jejich dítě doporučí do speciální třídy?

MTM: Většinou pozitivě. Záleží na podání, uvedení priorit.

PPP 1: Zpravidla pozitivě. Dítěť je přístup a vysvětlení priorit ve prospěch dítěte.

PPP 2: Rodiči je speciální MTM vyhledávají, v případě potřeby speciální péči u jejich dítěte o záležitosti stojí, sami mnohdy hledají informace k tomuto záležitosti.

PPP 3: Pokud doporučí jejich dítě do speciálních tříd a projednávám to s rodiči, tak je to samozřejmě individuální případ od případu. Jiná je reakce například na doporučení do logopedické třídy a jiná do speciální třídy pro dítě opožděné atd.

PPP 4: U rodičů předkolních dětí, podle mé zkušenosti, většina rodičů, kteří nabídku dostanou, souhlasí. Neváhají, a to je třeba respektovat. A nejde jen o komplikace s dojížděním, nýbrž rodiče chtějí zachovat sourozenecké vazby, nebo dále ují připravenosti zvolené mateřské školy individuálně integrovat.

Otázka 3: Souhlasíte s integrací dětí s postižením do běžného typu MTM?

MTM: Ne. Záleží na diagnóze a typu postižení.

PPP 1: V individuálních případech je integrace do běžné MTM možná za předpokladu kladného posouzení všech okolností. Problém je v tom, že nejde o dvě alternativy (buď integrace,

nebo specializované týdy, jak tvrdí úřednický přístup), ale o dvě formy pomoci konkrétním dětem, které se navzájem doplňují.

PPP 2: Záleží na rozsahu a stupni postižení. Lehčí formy lze dobře integrovat, těžší poruchy vyžadují speciální péči.

PPP 3: ANO. Vždy však musí být prvním zájmem prospěch dítěte.

PPP 4: Ano, ale záleží na typu postižení a dalších mnoha a mnoha proměnných. Nemyslím si, že by to měla být jediná možnost.

Otázka 4: V jakém smyslu vidíte budoucnost speciálních týdů i integrace?

MTM: Vzhledem k celostátnímu rozpočtovému schodku (–etění, –krtání) a nákladnosti finančního provozu speciálních týdů, nevidím budoucnost speciálních týdů s optimismem.

PPP 1: Z důvodu krize rozpočtu, problematicky, hodnota však záleží i na Libereckém kraji a jeho postoji, resp. postoji Krajského úřadu.

PPP 2: Jsme pro zachování speciálních týdů MTM. Integrace i integrace znamená navýšení finančních prostředků vzhledem k tomu, že naroste potřeba pedagogických asistentů v běžných MTM. Stát by měl spočítat nákladovost speciálních MTM a případnou nákladovost integrací. Domnívám se, že nyní systém je levnější.

PPP 3: Budoucnost vidím pozitivně a věřím, že speciální týdy budou zachovány pro děti, které to opravdu potřebují a týdy nebudou zneužívány, ani využívány a uměle naplňovány, a z jakýchkoliv pohnutek.

PPP 4: Odpřecí speciálních týdů s oblibou užívali hanlivého označení šsegregace, jímž se snažili existenci speciálních týdů a –kol označit za morálně nefunkční. Nositelé těchto stanovisek mají v též mediální podporu. Individuální integrace je nejspíše i aktuálním financování šuspornější, i když ne tak docela. Ani já nevidím budoucnost speciálních týdů jako růžovou. Je to škoda, protože nevěchny mateřské školy jsou nejen ochotny, ale i schopny integrovat v takovém rozsahu, aby byly naplněny velmi specifické potřeby dětí.

Otázka 5: Jak vnímáte vztahy mezi dětmi zdravými a dětmi s handicapem?

MTM: Vztahy vnímám pozitivně. Děti s handicapem se necítí z kolektivu vyloňovány.

PPP 1: Vztahy vnímám standardně. Děti s handicapem bývají v dětském kolektivu přijímány.

PPP 2: Nemáme zprávy o tom, že by integrované děti v MTM byly ostatními dětmi vyloňovány z kolektivu. Tyto poznatky nemáme od rodičů dětí ani od editelů MTM.

PPP 3: Tyto vztahy jsou dle mého názoru stejné, jako vztahy v naší společnosti. Jsou-li děti dobře vedeny, pak se handicapované děti mohou cítit dobře, znám děti, kde se to nedá.

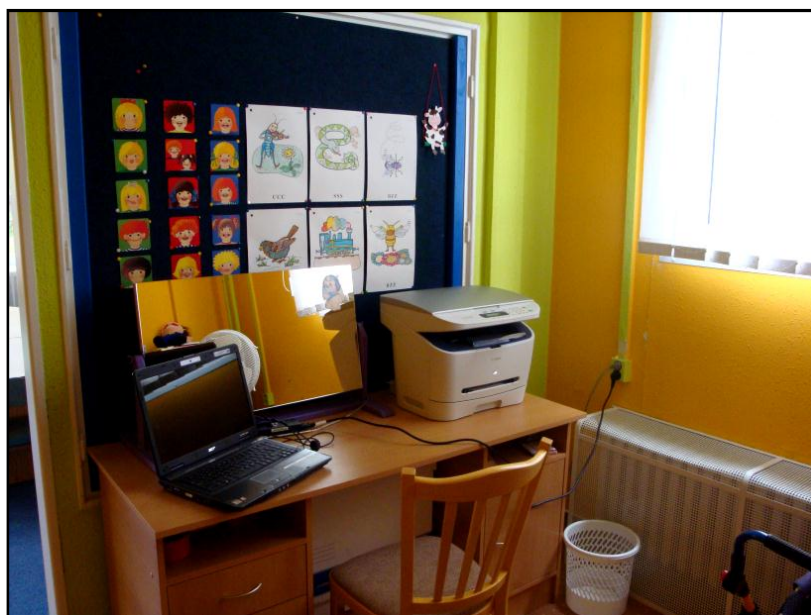
PPP 4: Nelze pauzalizovat. Závisí to na osobní zkušenosti (to hovoří ve prospěch integrace!), na výchově v rodině, na postojích dospělých vzorů a na klimatu té které třídy (setkala jsem se i s ostrakizmem dětí s postižením!). Troufám si zobecnit vlastní poznatky, třeba v tónu (ne věchny!) dětí bez postižení se lépe učila toleranci tehdy, měla-li dobrou vlastní zkušenost s handicapovaným vrstevníkem. Pokud jsou v mateřské škole třídy bezpečné a speciální a jejich aktivity nejsou hlouběji provázány, mohou se stát, třeba se vytvoří postoje šmyšle a šoniš, který v konečném důsledku posiluje intoleranci.

3.4.4 Fotodokumentace speciální třídy ve vybraném předškolním zařízení

Ve vybraném předškolním zařízení jsme provedli šetření a pozorování a zmapovali situaci jedné speciální třídy na místě. Skutečný stav jsme zachytili ve fotodokumentaci, kterou stručnou formou okomentujeme.

Obrázek 1: Interiér speciální třídy. Třída je prostorná, vybavená bezpečnostním nábytkem se zaoblenými hranami. Jsou zajištěny vhodné podmínky a barevnost prostředí. Na políčkách skříněk jsou košíky s výukovými pomůckami. Podlaha je zateplena kobercem.

Obrázek 2: Interiér speciální třídy. Pracoviště s logopedickým zrcadlem k nápravě řeči.

Obrázek 3: Interiér speciální třídy. K vybavení patří moderní ICT technologie. Například interaktivní tabule k rozvíjení rozumové výchovy s využitím přímého kontaktu s tabulí. Různé typy video a audio přehrávačů pro hudební a pohybové aktivity v interiéru budovy.

Obrázek 4: Venkovní prostory pro dětské kolektivní hry. Zahradní vybavení-hrad. Slouží k pohybovým kolektivním aktivitám v exteriéru pro dětské kolektivní hry. Celé zařízení je vyrobené výhradně z přírodních materiálů (dřeva) a nerezové oceli. Z hlediska bezpečnosti splňuje aktuální předpisy.

3.4.5 Vyhodnocení předpokladů

Ověření pracovních hypotéz bakalářské práce a komentář .

Hlavní předpoklady (hypotézy) práce, které jsme si stanovili a v práci ověřovali jsou:

1. Lze předpokládat, že více než polovina dotazovaných rodičů podpoří myšlenku nutnosti speciálních týmů v daném dětském kolektivnímu zařízení vzhledem k dětem se speciálními potřebami.
2. Lze předpokládat, že náklady na integraci ve formě speciálních týmů v daném dětském kolektivnímu zařízení je variantou pro rodiče dětí se speciálními potřebami.

Předpoklad první se v plném rozsahu potvrdil. V dotazníkovém šetření se v téma z oslovených rodičů v otázce č. 6 vyjádřila, že preferuje, aby dítě chodilo do speciální třídy. Hypotézu 1 podporuje celkem 85% oslovených rodičů. Nepodporuje ji pouhých 5% rodičů a 10% neodpovědělo nebo váhalo na kterou stranu se přiklonit. Uvedený výsledek souvisí s informovaností rodičů o problematice speciálních tříd a integrace. Dostatek informací potvrdilo v dotazníkovém šetření 75% rodičů. **Předpoklad 1 se potvrdil.**

Předpoklad druhý se s výjimkami také potvrdil. Šáste nou integraci podporují nejen rodiče ZP dětí, ale především pedagogové. Doplnkovým dotazníkovým výzkumem jsme se pedagogové v otázce č. 5 ptali, zda jim vyhovuje možnost speciální třídy a šáste ná integrace během společných volných her a pobytů venku a dalších aktivitách. Kladně odpovědělo 90% pedagogů. Kde není možná úplná integrace, i šáste ná je vhodná. Podporuje totiž kladné mezilidské vztahy mezi dětmi zdravými a dětmi s handicapem. O to čto kladných vztazích je přesvědčeno 55% rodičů a 95% pedagogů, kteří tak odpovídali v 7. otázce dotazníku. **Předpoklad 2 se potvrdil.**

3.4.6 Doporučení pro další výzkum

Problematika životních podmínek a životního prostředí pro oběany s handicapem je opravdu rozsáhlá a lze ji zkoumat z více pohledů – psychologického, sociologického, zdravotnického, sociálního atd. Nám to pro další výzkum je opravdu mnoho.

Další nám ty pro výzkum naleznou zájemci v odpovědích respondentů v části šDotazníku vlastní konstrukce ve volné otázce č. 8, kde se rodiče i pedagogové volnou formou vyjadřovali, jaká vidí největší úskalí integrace, za jakých podmínek ji lze uskutečnit a poukázali na výhodnost speciálních tříd. Odpovědi jsou možné nám ty na další výzkum.

3.4.7 Navrhovaná opatření

V teoretické části bakalářské práce jsme analyzovali vybrané základní legislativní normy České republiky, kterými moderní demokratický stát garantuje oběanům práva a svobody. Zabývali jsme se zejména těmi ustanoveními, která se týkají dětí se zdravotním postižením. Práce úzce souvisí se subjektivními názory rodičů i pedagogů.

V druhé polovině teoretické části bakalářské práce jsme analyzovali vybrané stati z odborné literatury týkající se tématu. Vymezením základních pojmů a charakteristik,

druhy tělesného postižení, subjektivním a objektivním vymezením života s postižením, vlivem tělesného postižení na osobnost jedince.

V praktické části bakalářské práce jsme použili několik na sebe navazujících metod a postupů. Informace získané studiem a analýzou legislativních norem jsme prakticky ověřovali pomocí Dotazníku vlastní konstrukce, kde jsme nasbírali další informace přímo od rodičů a pedagogů. Dále jsme vedli řízený rozhovor k tématu práce s vedoucími představiteli organizací, které problematiku integrace ZP dle témat. Předkolní zařízení zastupovala a na odpovědi ochotně odpovídala editelka Mateřské školy z Klášterní ulice v Liberci a editelé/ editelky pedagogicko psychologických poradn z Libereckého kraje.

Veškeré získané a zpracované informace nám pomohly k částečnému objasnění potřeb rodičů a jejich dětí s postižením, dále také zjistit názory samotných pedagogů v daném zařízení i mimo něj. Poté rovněž ověřit platnost/neplatnost stanovených předpokladů.

Výsledky naší bakalářské práce doporučujeme poskytnout i jiným mateřským školám a vyvolat obdobné setkání na dalších předkolních zařízeních. Především kvůli podpoře zachování těchto dětí. Vyzvat příslušné vedoucí pracovníky a ekonomy k vyjádření i ke srovnání finanční náročnosti speciálních dětí. Další možností je poskytnout tento malý průzkum pracovníkům ve speciálním i běžném kolektivu, aby bylo poukázáno na spokojenost rodičů s dětmi s postižením, kteří využívají speciálních dětí. Rovněž nezanedbatelným faktorem je názor pedagogů, kteří by měli veškerou problematiku integrace i speciálních dětí řešit a praktikovat s plnou zodpovědností. Chtěli bychom, aby tato práce alespoň z malé části podpořila existenci a zachování speciálních dětí v daném zařízení. Snad by tato práce mohla být jedním z faktorů, pro speciální děti v daném zařízení neruší. Ideální variantou výzkumu by bylo kvantitativní zkoumání dané problematiky z regionálního i celorepublikového hlediska.

4. ZÁVĚR

Při výběru tématu k zpracování v bakalářské práci jsme se zaměřili na aktuální problém související s tendencí rušení speciálních tříd. Jelikož jsme se domnívali, že se tak dříve je pouze z ekonomických důvodů, bez ohledu na názory pedagogů a rodičů dětí s postižením. Jsme si v domění malého vzorku respondentů, tudíž nelze získané poznatky zobecnit. Snad jen pro námi zkoumané pedagogické zařízení.

Hlavním cílem práce bylo zjistit názor rodičů dětí s postižením na speciální třídy v daném pedagogickém zařízení a také názor pedagogů. Nastínit interpersonální vztahy mezi handicapovanými a ostatní zdravými dětmi, zjistit možná východiska a řešení. Názory rodičů a pedagogů jsme získali za pomoci Dotazníku vlastní konstrukce a řízeného rozhovoru. Doplnkové informace jsme shromáždili po řízením fotodokumentace, analýzy legislativy ČR a odborné literatury týkající se tématu práce.

Výsledky získané v průzkumu poskytly základní informace o potřebnosti speciálních tříd a především odpovídá nejen rodičům, ale i pedagogům plně podporily tuto variantu. Rodiče, kteří využívají možnosti speciálních tříd jsou velmi spokojeni, také pedagogové v tomto zařízení tuto formu částečné integrace doporučují.

Domníváme se, že názor těch, kterých se tato problematika úzce dotýká, je nezanedbatelným podnětem. V praxi by měl být brán v potaz názor lidí, kteří s postiženými dětmi v pedagogickém zařízení denně pracují. Podle většiny odpovědí v dotaznících rodičů i pedagogů daný systém plně vyhovuje.

Prioritou rodičů, pedagogů i celé společnosti by měl navzdory zstat spokojený a maximální v-estranný rozvoj dítěte.

5. SEZNAM LITERATURY A ZDROJ

- BOROTMJ. *Príru ka pre výchovných poradcov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980. ISBN neuvedeno
- MICHALOVÁ,Z. *Speciální pedagogika 1.díl*. TU Liberec, 2006. ISBN 80-7372-109-0
- MICHALOVÁ,Z. *Speciální pedagogika 2.díl*. TU Liberec, 2008. ISBN 978-80-7372-376-7
- NOVOSAD,L. *Základy speciálního poradenství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996. ISBN 80-7083-165-0
- PETTMATOVÁ,TOMICKÁ. *Úvod do integrativní speciální pedagogiky*. Liberec 2007. ISBN 978-80-7372-268-5
- VÁGNEROVÁ,M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha 2008. ISBN 978-80-7367-414-4
- SBÍRKA ZÁKON . *Sd lení . 104/1991 Sb.*, federálního ministerstva zahrani ních v cí o Úmluv o právech dítěte
- SBÍRKA ZÁKON . *Vyhlá-ka . 72/2005 Sb.*, o poskytování poradenských služeb ve školách a školských za ízeních
- SBÍRKA ZÁKON . *Vyhlá-ka . 73/2005 Sb.*, o vzd lávání dítěte, žáka a student se speciálními vzd lávacími potřebami a dítěte, žáka a student mimo řádně nadaných
- SBÍRKA ZÁKON . *Vyhlá-ka . 398/2009 Sb.*, o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb
- SBÍRKA ZÁKON . *Zákon . 1/1993 Sb.*, Ústava České republiky.
- SBÍRKA ZÁKON . *Zákon . 2/1993 Sb.*, Listina základních práv a svobod.
- SBÍRKA ZÁKON . *Zákon . 563/2004 Sb.*, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném vzd lávání (školský zákon)
- SBÍRKA ZÁKON . *Zákon . 183/2006 Sb.*, o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).
- SBÍRKA ZÁKON . *Zákon . 198/2009 Sb.*, o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)
- SLOWÍK,J. *Speciální pedagogika*. Praha, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3
- PIPEKOVÁ,J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 1.vyd.Brno:Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6
- RENOTIÉROVÁ, M. a LUDÍKOVÁ, L. a kol. *Speciální pedagogika*. 4.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. ISBN 80-244-1475-9

VÁNEK, S. *Základy speciální pedagogiky*. Bratislava: Sapiaientia, 2003. ISBN 80-968797-0-7

Internetové zdroje:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani>

6. SEZNAM P ÍLOH

P íloha 1: Sd lení . 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahrani níh v cí o Úmluv o právech díte

P íloha 2: Zákon . 2/1993 Sb., - Listina základních práv a svobod, ve zn ní pozd jích p edpis

P íloha 3: Vyhlá-ka . 398/2009 Sb., - o obecných technických požadavcích zabezpe ujících bezbariérové uřlívání staveb

P íloha 4: Vyhlá-ka .72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve -kolách a -kolských za ízeních

P íloha 5: Vyhlá-ka .73/2005 Sb., o vzd lávání d tí, flák a student se speciálními vzd lávacími pot ebami a d tí, flák a student mimo ádn nadaných

P íloha 6: Rámcový vzd lávací program pro p ed-kolní za ízení, Výzkumný ústav pedagogický, Praha 2004

P íloha 7: Dotazník vlastní konstrukce pro rodi e. Jeden ístý a jeden vzor vypln ý

P íloha 8: Dotazník vlastní konstrukce pro pedagogy. Jeden ístý a jeden vzor vypln ý

P íloha 9: Osnova ízeného rozhovoru s p edstaviteli organizací (MTMa PPP). Jedna ístá a jedna vypln á